

Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deneyimleri: Eğitim 4.0 Bağlamında Bir Değerlendirme

Adem DAĐAŐAN¹

Öz

Teknolojik gelişmeler dünyada birçok sektörde değişikliklere neden olmuş, eğitim alanında uzaktan eğitim uygulamaları geleneksel eğitimin yeniden gözden geçirilmesini sağlamıştır. Bu durum Eğitim 4.0 kavramını önemli hale getirmiştir. Bu araştırmanın amacı, uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni ile yürütülmüştür. Araştırma, 2022-2023 akademik yılı bahar döneminde Doğu Anadolu bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen *Görüşme Formu* aracılığıyla toplam 45 Sosyal Bilgiler öğretmen adayından toplanmıştır. Verilerin analizinde nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmen adayları, uzaktan eğitim sürecinde en çok canlı derse katılma, dosya yükleyebilme ve video izleme gibi olanakları kullanmış; ödev takibi ve grup çalışmalarını gibi diğer özelliklerden de faydalanmışlardır. Öğrenciler, dersleri genellikle kayıt izleme ile gerçekleştirmiş veya canlı olarak takip etmiştir. Uzaktan eğitimin olumlu yönleri arasında ders tekrar imkânı, zaman ve mekân esnekliği, maddi tasarruf ve teknolojik becerilerin gelişimi öne çıkarken, olumsuz yönler ise internet ve bağlantı problemleri, odaklanma zorlukları, sosyal izolasyon ve sınav güvenliği endişeleri olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda paydaşlara teknolojik alt yapının güçlendirilmesi, geri bildirim ve destek hizmetlerinin sağlanması ile sanal sınıf ortamlarının daha etkili kullanılabilirliği çerçevesinde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Adayları, Uzaktan Eğitim, Eğitim 4.0

Experiences of Social Studies Teacher Candidates Regarding Distance Education Applications: An Evaluation in The Context of Education 4.0

Abstract

Technological developments have led to changes in many sectors around the world, and distance education practices in the field of education have led to a rethinking of traditional education. This situation has made the concept of Education 4.0 important. The aim of this study is to reveal the views of pre-service social studies teachers who experience the distance education process towards distance education. This research was conducted with a phenomenological design, one of the qualitative research designs. The research was conducted at the Faculty of Education of a state university in the Eastern Anatolia region in the spring semester of the 2022-2023 academic year. The data were collected from a total of 45 pre-service social studies teachers through an interview form developed by the researcher. The content analysis method, one of the qualitative analysis methods, was used to analyze the data. According to the results of the study, pre-service teachers mostly used opportunities such as attending live lectures, uploading files and watching videos in the distance education process; they also benefited from other features such as homework tracking and group work. Students generally followed the lectures by recording or watching the lectures live. Among the positive aspects of distance education, course repetition, flexibility in time and space, financial savings and development of technological skills were highlighted, while the negative aspects were identified as internet and connection problems, focusing difficulties, social isolation and exam security concerns.

Key Words: Social Studies Education, Teacher Candidates, Distance Education, Education 4.0

Atıf İçin / Please Cite As:

Dağaşan, A. (2025). Uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri: Eğitim 4.0 bağlamında bir değerlendirme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (1), 38-57. doi:10.33206/mjss.1556597

Geliş Tarihi / Received Date: 26.09.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 27.10.2024

¹ Dr. Öğr. Üyesi – Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, ademdagasan25@hotmail.com,

 ORCID: 0000-0002-6358-9954

Giriş

Teknolojik gelişmeler dünya genelinde birçok sektörde köklü değişikliğe neden olmuş, 21. yüzyılda, dijital teknolojilerin toplumun geneline yaygınlaşmasıyla birlikte gündelik alışkanlıklardan, iş yaşamına, eğlence anlayışından eğitim sürecine kadar birçok farklı alanda alışılmadık değişiklikler yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir (Sevigen ve Yılar, 2022, s. 49). Teknolojik gelişmelerin dünya genelinde köklü değişikliklere neden olması ise özellikle eğitim alanında uzaktan eğitim uygulamalarının gündeme gelmesine ve geleneksel eğitimin ise yeniden gözden geçirilmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum, Eğitim 4.0 kavramını daha da önemli hale getirmiştir (Schwarz, Sellnow, Sellnow ve Taylor, 2024). Eğitim 4.0, teknolojinin eğitim süreçlerine entegrasyonunu esas alan ve bireylerin dijital beceriler kazanmasını hedefleyen bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu bağlamda, ğretmen adaylarının uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi, üniversitelerimizin bu dönüşümün hangi aşamada olduğunu anlamak için önemli bir adımdır (Hoofman ve Secord, 2021). Eğitimcilerin ve öğrencilerin alışık olmadıkları bir öğrenme ortamına uyum sağlamaları günümüzde artık vazgeçilmezdir (Sarı ve Sarı, 2020). Sosyal Bilgiler ğretmen adayları gibi ğretim süreçlerinde pedagojik becerilerin yanı sıra çeşitli teknoloji kullanımı gerektiren bir alanda eğitim alan bireyler için bu dönüşüm, mesleki gelişimleri açısından da önemli bir belirleyicidir (Seyhan, 2021). Bu durum, uzaktan eğitim sürecinin Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının mesleki yeterlilikleri, teknoloji kullanım becerileri ve motivasyonları üzerindeki etkilerini incelemeyi zorunlu hale getirmiştir.

Eğitim 4.0, sadece dijitalleşmeyi değil, aynı zamanda eğitim süreçlerinin bireyselleştirilmesini ve öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını da teşvik eden bir eğitim paradigmasıdır (Adeniyi vd., 2024). Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının bu süreçte edindikleri deneyimler, hem Eğitim 4.0'ın gelecekteki uygulanabilirliği açısından hem de uzaktan eğitimin kalıcı bir model olarak benimsenip benimsenemeyeceği konusunda değerli bilgiler sunabilir. Bu araştırmada uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Adayların süreçteki teknolojik becerileri, pedagojik yaklaşımları üzerindeki etkileri ve yüz yüze eğitime göre avantaj ve dezavantajları ortaya konulmuştur. Bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar da ele alınarak, uzaktan eğitimin ğretmen adayları üzerindeki genel etkisi değerlendirilmiştir.

Eğitim 4.0 Kavramı ve Uzaktan Eğitim

Eğitim 4.0, Endüstri 4.0 devriminin bir parçası olarak ortaya çıkan ve eğitimde dijitalleşmeyi, esnekliği ve bireyselleştirilmiş öğrenme yaklaşımlarını ön plana çıkaran bir kavramdır. Başka bir ifadeyle “Eğitim 4.0”, insan ve makinelerin iş birliğiyle bilgiye her yerden erişilebilen, dinamik bir öğrenme süreci sunarak bilginin ekonomik değerini ve kullanımını dnüştren dijital entegrasyon sürecidir (Halili, 2019). Bu anlayış, teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve dijitalleşme sürecinin yaygınlaşması ile şekillenmiş olup, eğitim sistemlerini ve pedagojik yaklaşımları yeniden tanımlamaktadır (Akkoyunlu, 2018). Eğitim 4.0, ğrenci merkezli bir öğrenmeyi benimsemekle birlikte öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini kontrol etmelerine, ilgi alanlarına göre öğrenme yollarını seçmelerine ve bireysel becerilerini geliştirmelerine de olanak tanımaktadır. Bu bağlamda teknoloji entegrasyonunu ve dijital araçların etkin kullanımını gerektiren, dinamik ve sürekli değişen bir öğrenme ortamı oluşturulmasını hedeflemektedir (Adeniyi vd., 2024).

Eğitim 4.0, bireylerin yaşam boyu öğrenme ve kendini geliştirme süreçlerini destekleyerek, onları ağdaş değişimlere uyum sağlamaya ve yeni teknolojileri uygulamaya teşvik eden bir öğrenme modelidir (Mukul ve Büyüközkan, 2023). Eğitim 4.0, dijital araçlar ve teknolojik yenilikler kullanarak, öğrenme ve öğretme süreçlerinin daha etkileşimli, esnek ve erişilebilir olmasını sağlar. Bu modelde, yapay zekâ, büyük veri, artırılmış ve sanal gerçeklik gibi teknolojiler, öğrenme deneyimini zenginleştirmek ve kişiselleştirilmiş eğitim sunmak için kullanılmaktadır (Hoofman ve Secord, 2021). Öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarına ve ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş eğitim programları geliştirilmesi, bu yaklaşımla mümkün hale gelmektedir. Ayrıca, Eğitim 4.0, yaşam boyu öğrenme anlayışını desteklemekte ve öğrencilerin dijital dünyada gerekli olan becerilere sahip olmalarını hedeflemektedir (Chandasiri, 2020).

“İlk olarak Web1.0'dan Web 2.0 teknolojisine geçişle birlikte bilim, teknoloji, iletişim, medya ve eğitim gibi alanlarda önemli bir dönüşüm yaşanmıştır (Yılar, 2023, s. 134).” 2000'li yılların başından itibaren Web 2.0 teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi üretimi, erişimi, paylaşımı ve depolanması konularında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu süreçte kullanıcılar, bilgi tüketicisi olmaktan çıkarak daha aktif ve katılımcı bireyler haline gelmiştir. Bu değişim, öğrenme ve öğretme ortamları, ğretim yöntemleri ve tekniklerinde de büyük bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönemde e-öğrenme, karma öğrenme, mobil öğrenme ve her yerde öğrenme gibi çeşitli öğrenme yaklaşımları ortaya çıkmıştır

(Semerci ve Keser, 2013). Öğrenciler, yalnızca bilgi tüketicisi olmanın ötesine geçip bilgi üreten, bilgiyi sorgulayan ve kendi öğrenme süreçlerinden sorumlu olan aktif bireyler haline gelmiştir.

Öğrenme yönetim sistemleri (LMS), öğrenme içerik yönetim sistemleri (LCMS) ve öğrenme portalları gibi dijital öğrenme ortamları; öğrenenler, öğretmenler, okul yöneticileri, aileler ve diğer ilgili paydaşlar için pek çok fayda sağlamaktadır. Bu tür ortamların tümü, öğrenmenin mobil ağlar, internet, intranet ve çevrimiçi sistemler aracılığıyla gerçekleştirildiği dijital öğrenme platformları olarak adlandırılmaktadır. Bu platformlar, mobil teknolojilerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğü yeni nesil öğrenenler için giderek daha önemli hale gelmiştir (Ivanchuk ve Kulchynsky, 2019).

Microsoft Teams, Microsoft tarafından geliştirilen ve işbirliği, iletişim ve toplantı çözümleri sunan bir platformdur. Başlangıçta iş dünyası için tasarlanmış olmasına rağmen, eğitim alanında da geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Özellikle uzaktan eğitim süreçlerinde yaygın olarak tercih edilen Microsoft Teams, eğitimciler ve öğrenciler için sınıf yönetimi, ders materyali paylaşımı, sanal sınıf oturumları ve grup çalışmaları gibi birçok fonksiyon sunmaktadır (Barber ve King, 2020). Microsoft Teams, çevrimiçi toplantılar, anlık mesajlaşma, dosya paylaşımı ve işbirliği araçlarını tek bir platformda birleştirir. Eğitim kurumlarında, sınıf içi etkileşimi desteklemek amacıyla kullanılmakta ve bu sayede öğrencilerin derslere katılımı, öğretmenlerin ders planlaması ve geri bildirim verme süreçleri daha verimli hale gelmektedir. Platform, öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı dijital araçları kullanarak öğrenme deneyimlerini zenginleştirmelerine olanak tanmaktadır. Aynı zamanda, çeşitli üçüncü taraf uygulamalarla entegrasyon sağlanabilmesi, Teams'i esnek bir öğrenme yönetim sistemi (LMS) haline getirmektedir (Saini ve Abraham, 2021). Günümüzde Microsoft Teams'in kullanım oranı önemli ölçüde artmıştır. Eğitim 4.0 bağlamında dijitalleşen eğitim süreçlerine katkıda bulunan Teams, asenkron ve senkron öğrenme aktivitelerinin bir arada yürütülebilmesine olanak tanmaktadır. Ayrıca, platformun sunduğu raporlama ve analiz araçları, eğitimcilerin öğrenci performansını izlemelerine ve öğrenme süreçlerini optimize etmelerine yardımcı olmaktadır (Barber ve King, 2020).

Oblinger (2003) günümüz dijital okuyazar öğrencilerinin temel özelliklerini mobil deneyimlere odaklanarak tanımlamaktadır. Dijital öğrenme platformları, akıllı telefonlar da dahil olmak üzere, yeni nesillerin çağın gerektirdiği üst düzey becerilere sahip olarak yetiştirilmesinde her geçen gün daha büyük bir rol oynamaktadır. Literatürde, işbirlikçi çevrimiçi ortamların öğrencilere yeni eğitim becerileri kazandırmada etkili olduğunu gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu nedenle, özellikle çocuklar ve gençlerin mobil teknolojilere olan yoğun ilgisi göz önüne alındığında, bu araçların öğrenme potansiyelinin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Akkoyunlu, 2018).

Dinamik bir yaşam sürecinde, öğrenenlerin yalnızca ezberlenmiş bilgileri edinmeleri değil, bu bilgileri sentezleyerek gerçek yaşam problemlerini çözmede kullanmaları beklenmektedir. Bu durum, bilgiye erişimi kolaylaştıran strateji, yöntem ve tekniklerin eğitim alanında kullanımını gerektirir (Maden, 2013). Dijital öğrenme platformları, öğrencilere aktif öğrenme fırsatları sunar, her zaman ve her yerden erişim sağlar ve öğrenmeyi geliştirmek amacıyla öğrencilere etkileşim imkânı sunar (McIntyre, Wegener ve McGrath, 2018). Öğrencilerin öğrenme sürecindeki motivasyonlarını artırmak için, teorik bilgi ile gerçek dünya uygulamaları arasında bağlantı kurmaları, başka bir deyişle, bu bilgileri gerçek hayatta nasıl kullanacaklarını bilmeleri gerekmektedir. Proje tabanlı öğrenme, zorluk tabanlı öğrenme ve kendi kendine yönlendirilen dijital öğrenme gibi yöntemler, yaşam boyu öğrenme ve mesleki gelişim için aktif öğrenmenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Dijital öğrenme platformları, öğrencilere aktif öğrenme ortamları sunarak, onların ilgisini ve motivasyonunu olumlu yönde etkiler (Kamacı ve Durukan, 2012).

Eğitimde teknolojinin kullanımına yönelik bir diğer eğilim ise "Kendi Cihazını Getir" (Bring-Your-Own-Device, BYOD) uygulamasıdır. Bu yaklaşım, mobil cihazları herkes için sağlama imkânı olmayan eğitim kurumlarının, öğrencilerin kendi mobil cihazlarını getirmelerine izin vermesiyle hayata geçer (Safar, 2018). BYOD uygulaması, öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımlarına uygun olup, öğrencilerin iletişimini, işbirliğini ve motivasyonunu artırmak için birçok avantaj sağlamaktadır. Ayrıca, öğretmenlere öğrencilerin ilerlemesini doğrudan izleme ve öğrencilere anında geri bildirim verme imkânı sunar (CDTM, 2015). Bu uygulama, öğrencilerin her zaman ve her yerde kurumsal bilgilere ve kaynaklara erişmelerine olanak tanımaktadır.

Mobil cihazların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, öğretmenlerin bu cihazları merkezi olarak kontrol etmelerine olanak tanıyan çeşitli uygulamalar geliştirilmiştir. Araştırmalar, bu tür programların yalnızca izin verilen eğitim platformlarına erişim sağlayarak olumlu öğrenme çıktılarını artırdığını ve olumsuz etkileri en aza indirdiğini göstermektedir (Mahesh vd., 2016). Mobil araçlar, istenilen yer ve

zamanda dijital öğrenme platformlarına bağlanma imkânı sağlarken, öğretmenlere her öğrencinin performansını gerçek zamanlı olarak analiz etme ve zamanında geri bildirimde bulunma fırsatı sunar (Ivanchuk ve Kulchyncky, 2019).

Uzaktan eğitim, Eğitim 4.0'ın temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilir ve dijitalleşme süreciyle yakından ilişkilidir. Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenlerin fiziksel olarak aynı mekânda bulunmasını gerektirmeyen, çevrimiçi platformlar üzerinden gerçekleştirilen bir öğrenme şeklidir (Özdirek, 2021). Bu bağlamda, Eğitim 4.0'ın teknolojiyi öğrenme süreçlerine entegre etme hedefi, uzaktan eğitim uygulamalarıyla somut bir şekilde hayata geçmektedir. Eğitim 4.0'ın dijital okuryazarlık, teknoloji kullanımı ve bireyselleştirilmiş öğrenme gibi prensipleri, uzaktan eğitimin sunduğu imkanlarla birebir örtüşmektedir. Bu nedenle, uzaktan eğitim, Eğitim 4.0'ın en önemli uygulama alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sosyal, 2022). Dünya genelinde okulların ve üniversitelerin online derslere ağırlık vermesi geleneksel yüz yüze eğitim modellerinin vazgeçilmez olmadığını ve uzaktan eğitimin kaçınılmaz bir gereklilik haline geldiğini göstermiştir. Günümüzde, Eğitim 4.0'ın dijitalleşme ve esneklik ilkeleri, uzaktan eğitimle uyumlu bir şekilde uygulamaya geçirilmiştir. Eğitim kurumları hızla dijitalleşmiş ve bu dönüşüm, Eğitim 4.0'ın öngördüğü şekilde, öğrenme süreçlerinin dijital ortamda yeniden tasarlanmasını sağlamıştır. Özellikle çevrimiçi dersler, sanal sınıflar ve dijital eğitim materyalleri gibi uygulamalar, uzaktan eğitimin temel unsurları haline gelmiştir (Halili ve Sulaiman, 2021). Bu süreç, Eğitim 4.0'ın öngördüğü öğrenci merkezli ve teknoloji destekli eğitim modelinin pratikte nasıl işleyebileceğini ve ne kadar etkili olabileceğini de gözler önüne sermiştir. Eğitim 4.0'ın temel prensipleri, uzaktan eğitimin sunduğu esneklik ve erişilebilirlik avantajlarıyla birleştiğinde, zorlu koşullarda bile eğitim süreçlerinin devam ettirilmesine olanak tanımıştır (Akça, 2022).

Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları deneyimler, hem bireysel öğrenme süreçleri hem de gelecekteki mesleki gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır (Bulut, 2021). Uzaktan eğitim, öğretmen adaylarının kendi öğrenme süreçlerini daha iyi yönetmelerine, teknolojiyi daha etkin kullanmalarına ve öğretim becerilerini dijital ortamlarda geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Öğretmen adayları uzaktan eğitimde karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma stratejilerini deneyimleyerek, dijital çağın gerektirdiği yetkinlikleri kazanma fırsatı bulmuşlardır. Bu süreç, adayların gelecekte karşılaşılabilecekleri çeşitli eğitim senaryolarına hazırlıklı olmalarını sağlayacaktır (Gopal, Singh ve Aggarwal, 2021).

Sosyal Bilgiler eğitimi, eleştirel düşünme, problem çözme, toplumsal olaylara duyarlılık ve demokratik değerleri anlama gibi becerilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Uzaktan eğitim, bu hedeflere ulaşmada farklı avantajlar ve dezavantajlar sunabilir (Bulut, 2021). Öğretmen adaylarının, uzaktan eğitim sırasında bu becerileri dijital ortamda nasıl kazandırabileceklerini deneyimlemeleri, mesleki gelişimlerine katkıda bulunabilir. Özellikle çevrimiçi platformlarda etkili iletişim, işbirliği ve katılım stratejilerini geliştirmek, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sınıf içi ve sınıf dışı öğretim yöntemlerinde esneklik kazanmalarını sağlamaktadır. Bu durum, adayların bireysel öğretim yeterliliklerini artırarak onları dijital pedagojik becerilerle donatmaktadır (Ay, Karadağ ve Acat, 2015).

Uzaktan eğitim, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerini de etkilemektedir. Bu süreçte, adaylar dijital araçları kullanarak öğretim materyalleri oluşturma, sanal sınıf yönetimi ve öğrenci katılımını sağlama gibi beceriler edinebilirler (Gopal, Singh ve Aggarwal, 2021). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bu deneyimleri, onlara dijital eğitim teknolojilerini pedagojik amaçlarla nasıl entegre edebileceklerini öğrenmelerine ve eğitimde teknoloji kullanımının önemini fark etmelerine yardımcı olacaktır. Dolayısıyla, uzaktan eğitim süreci, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yalnızca alan bilgilerini değil, aynı zamanda teknolojik pedagojik alan bilgilerini de geliştirmeleri için bir fırsat sunmaktadır (Ay, Karadağ ve Acat, 2015). Bu deneyimler, öğretmen adaylarının gelecekteki eğitim senaryolarını daha iyi öngörebilmeleri ve dijital öğretim yöntemlerini pedagojik yaklaşımlarıyla nasıl entegre edebileceklerini anlamaları açısından önemlidir (Akça, 2022). Bilgi toplumunun gereksinimlerine uygun bireyler yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden derslerinde teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmaları beklenmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinde, teknolojiyi pedagojik amaçlarla nasıl kullanacaklarına ilişkin gerekli bilgi, beceri ve yeterlilikleri edinmeleri büyük önem taşımaktadır (Topkaya, Tangülü, Yılar ve Şimşek, 2015). Uzaktan eğitim süreci, öğretmen adaylarının mesleki esnekliklerini artırarak, onların dijital okuryazarlıklarını ve teknoloji entegrasyonu becerilerini güçlendirmiştir. Bu da, adayların eğitimde yenilikçi yöntemler geliştirmelerine ve uygulamalarına olanak tanımaktadır. Uzaktan eğitim ayrıca, Sosyal Bilgiler

öğretmen adaylarının mesleki dayanıklılıklarını ve kriz yönetimi becerilerini geliştirmelerine de katkıda bulunabilir. Beklenmedik durumlarda, öğretmen adaylarının da hızla değişen koşullara uyum sağlama yetenekleri test edilebilir (Bulut, 2021). Bu süreçte kazanılan beceriler ve deneyimler, adayların mesleki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri farklı kriz senaryolarında daha etkin ve etkili olabilmelerini sağlayacaktır. Dolayısıyla, uzaktan eğitim deneyimi, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kriz yönetimi ve problem çözme becerilerini geliştirmeleri için bir fırsat olarak değerlendirilebilir (Ay, Karadağ ve Acat, 2016).

Konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Ergen (2023), fen bilimleri öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarını nicel veriler kullanarak değerlendirmiştir. Araştırma bulguları, üniversitelerin öğretmen adaylarının yaşadığı zorlukları gidermek için daha fazla çaba göstermesi ve uzaktan eğitim altyapılarını güçlendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Okçu (2022), uzaktan eğitim yoluyla Fransızca Öğretmenliği Bölümünde yürütülen yabancı dil öğretimini ele almıştır. Sonuçlar öğrencilerin uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerinin olumsuz olduğu yönündedir. Tuncer'in (2022), uzaktan eğitimle uygulamalı dersler alan öğrencilerin tutum ve görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmasında öğrencilerin uygulamalı derslerde çeşitli zorluklar yaşadığı belirlenmiştir. Sosyal (2022), yabancı dil öğrencilerinin zorunlu çevrimiçi uzaktan eğitim sürecinde motivasyonlarını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler arasında iyi etkileşim sağlanması, öğrencilerin dikkat toplama süreçlerine destek olunması gerektiği, çevrimiçi öğrenme sürecinde teknik donanım ihtiyacı duydukları ve öğretmenlerin motivasyon düzeylerini artırılması gerektiği belirtilmiştir. Benzer şekilde Özdirek (2021), üniversitede öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile akademik öz-yeterlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, uzaktan eğitimde öğrenci memnuniyeti ölçüğü puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Akça (2022), beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki görüşlerini incelemiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitimden olumsuz etkilendikleri, akademik ve mesleki yönden kendilerini başarısız hissettikleri belirlenmiştir. Çakır (2022), sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini değerlendirmiştir. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlere sahip olduğu, derslerinin verimsiz geçtiği ve internet bağlantı sorunları yaşadığı tespit edilmiştir. Bulut (2021), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminin uzaktan eğitim yoluyla yapılmasına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin bir alternatifi olmadığı belirtilmiştir.

İlgili literatürde mevcut çalışmalar genellikle fen bilimleri, yabancı dil eğitimi veya genel öğretmen tutumlarına odaklanmakta; ancak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim deneyimlerine dair sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırma, öncelikle, uzaktan eğitimin Sosyal Bilgiler öğretmen adayları üzerindeki etkilerini Eğitim 4.0 bağlamında ele alarak literatürdeki bir boşluğu dolduracaktır. Ayrıca, araştırma öğretmen adaylarının dijital pedagojik becerilerini nasıl etkilediğini ve bu becerilerin geliştirilmesine nasıl katkıda bulunduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Eğitim 4.0, dijitalleşme ve teknolojinin eğitime entegrasyonunu vurgulayan bir yaklaşımdır ve bu nedenle uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerin bu bağlamda incelenmesi, öğretmen adaylarının dijital dönüşüm süreçlerine adaptasyonları konusunda önemli bilgiler sunacaktır.

Araştırmanın pratik önemi ise, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklar ve edindikleri beceriler üzerine yapılacak çıkarımlarla ilgilidir. Uzaktan eğitimin zorunlu hale geldiği bu dönemde, öğretmen adaylarının edindikleri deneyimler, gelecekteki öğretim uygulamaları ve politikaları için rehberlik edici olabilir. Özellikle, uzaktan eğitimin etkinliği konusunda ortaya çıkacak bulgular, eğitim kurumlarına ve politika yapıcılara önemli geri bildirimler sunabilir. Bu geri bildirimler, uzaktan eğitimin kalitesini artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Dijital okuryazarlık ve teknolojik yetkinlik, günümüz öğretmenlerinin olmazsa olmaz becerileri arasında yer almaktadır. Araştırmanın sonuçları, öğretmen yetiştirme programlarının bu alanlarda nasıl geliştirilebileceğine dair önemli ipuçları sunacaktır. Böylelikle, öğretmen adaylarının eğitim sürecinde dijital teknolojileri daha etkin ve pedagojik olarak uygun bir şekilde kullanmalarına yönelik öneriler geliştirilecektir. Son olarak, araştırma uzaktan eğitimin gelecekteki potansiyelini ve uygulama alanlarını değerlendirmeye de olanak tanıyacaktır. Uzaktan eğitimin nasıl evrileceği ve eğitimde dijitalleşmenin ne yönde ilerleyeceği konusunda belirsizlikler mevcuttur. Bu araştırma, uzaktan eğitimin Sosyal Bilgiler öğretmen adayları üzerindeki etkilerini inceleyerek, gelecekteki eğitim politikalarının ve uygulamalarının nasıl şekillendirilebileceğine dair öngörüler sunmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır?

- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları platforma yönelik görüşleri nasıldır?
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecindeki kazanımları nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan zorluklar nelerdir?

Yöntem

Nitel yaklaşımın benimsendiği bu araştırma, olgu bilim deseni ile yürütülmüştür. Olgu bilim araştırma deseni, bireylerin deneyimlerini, algılarını, düşüncelerini ve duygularını anlamak için kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu desen, katılımcıların içsel dünyalarını daha derinlemesine incelemek ve anlamak amacıyla kullanılır. Olgu bilim yaklaşımında bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, algıları ve bunlara yükledikleri anlamlar belirlenmeye çalışılır (Dönmez, 2017). Olgu bilim çalışmaları ve sunduğu bilgiler alan yazına hem odaklanılan olgunun tanımı ve boyutları hem katılımcıların bu olgu ile yaşadıkları, hissettikleri ve oluşturdukları anlamlar hem de bunlardan yola çıkarak teori oluştururken son derece faydalı ve zengin bilgiler sunmaktadır (Özmen ve Karamustafaoglu, 2019).

Çalışma Grubu

Araştırma 2022-2023 akademik yılı bahar döneminde Doğu Anadolu bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, uzaktan eğitimi deneyimleyen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlanmış olup katılımcılardan gönüllü onam formu doldurmaları istenmiştir. Bu bağlamda örneklemeye gidilmemiş dersi resmi olarak alan ve gönüllü olarak görüşme formunu dolduran tüm öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubunun demografik özelliklerine ait bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Demografik Bilgileri

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>Sayı (n)</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	25	55,56
	Erkek	20	44,44
İkamet Edilen Şehir	Kars	14	31,11
	Ankara	5	11,11
	Erzurum	4	8,89
	İstanbul	3	6,67
	Ardahan	2	4,44
	Batman	2	4,44
	Iğdır	2	4,44
	Van	2	4,44
	Malatya	2	4,44
	Bursa	2	4,44
	Diyarbakır	2	4,44
	Bitlis	1	2,22
	Muğla	1	2,22
Mardin	1	2,22	
Balıkesir	1	2,22	
Kahramanmaraş	1	2,22	
Sınıf Bilgisi	1. Sınıf	11	24,44
	2. Sınıf	14	31,11
	3. Sınıf	10	22,22
	4. Sınıf	10	22,22
Teknik Olanaklar*	Telefon	45	60,81
	Bilgisayar	23	31,08
	Tablet	6	8,11
Uzaktan Eğitim Platformu	Microsoft TEAMS	45	100,00
Toplam		45	100,00

*Bir katılımcı birden fazla teknik olanağa sahip olabildiği için katılımcı sayısından yüksek bir sayı elde edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, %55,56'sının kadın (n=25) ve %44,44'ünün erkek (n=20) olduğu görülmektedir. Katılımcıların mevcut durumda ikamet ettikleri şehirlere bakıldığında ise öğretmen adaylarının en yüksek oranı %31,11 ile Kars'tan (n=14) uzaktan eğitime katıldığı tespit edilmiştir.

Kars'ı sırasıyla %11,11 ile Ankara (n=5), %8,89 ile Erzurum (n=4) ve %6,67 ile İstanbul (n=3) takip etmektedir. Diğer illerden gelen katılımcılar ise daha düşük oranlarda temsil edilmektedir. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, %31,11'i 2. sınıf (n=14), %24,44'ü 1. sınıf (n=11), %22,22'si 3. sınıf (n=10) ve %22,22'si 4. sınıf (n=10) öğrencisi olarak belirlenmiştir. Teknik olanaklar açısından değerlendirildiğinde ise katılımcıların %60,81'inin (n=45) telefon, %31,08'inin (n=23) bilgisayar ve %8,11'inin (n=6) tablet kullanım imkânına sahip olduğu söylenebilir. Katılımcıların tümü (n=11) uzaktan eğitime Microsoft TEAMS platformu üzerinden katılım sağlamıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen *Görüşme Formu* aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında ve ilgili araştırmalardan da yola çıkarak oluşturulan taslak soru formu; bir Sosyal Bilgiler eğitim alanında akademisyen, bir nitel araştırma alanında deneyimli akademisyen ve bir BÖTE alanında akademisyenden oluşan uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzman tarafından bazı soruların benzer çerçeveyi yokladığı için birleştirilmesi gerektiği, iki sorunun araştırmanın amacına hizmet etmeyeceği, bir sorunun da anlam ve içerik açısından düzenlenmesi gerektiği yönünde görüşler sunulmuştur. Bu bağlamda taslak soru formu tekrar düzenlenmiş ve toplamda 6 soruluk *Görüşme Formu* oluşturulmuştur. Form, bir öğretmen adayı ile görüşmede pilot olarak uygulanmış, çalışmayan ve anlaşılmayan soru olmadığı, amacına hizmet ettiği düşünülerek araştırmada kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması 2022-2023 öğretim yılının bahar döneminde uygulanmış, ilgili formlar yüz yüze teslim edilmiş ve katılımcılara cevaplamaları 45'er dakika süre verilmiştir.

Form incelendiğinde, öncelikle araştırmanın amacı ve kapsamı ile verilerin saklanması, nerede kullanılacağı ve gönüllülük esasına dayalı katılım onam formuna ilişkin etik unsurların yer aldığı görülmektedir. Sonrasında cinsiyet, ikamet edinilen şehir, sınıf, dersin yürütüldüğü platform ve sahip olunan teknik olanaklar bilgilerini içeren demografi bilgi formu bulunmaktadır. Son olarak 6 adet yarı yapılandırılmış sorunun yer aldığı bölüm ile veri toplama aracı sona ermektedir. Soruların içeriğine bakıldığında; öğretmen adaylarının uzaktan eğitimde kullandıkları platform ve bu platformda yaptıkları uygulamalar, süreçte edindikleri kazanımlar, uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri, karşılaşılan güçlükler, uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri ile avantaj ve dezavantajlarını yoklayan soruları kapsamaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerinin analizinde nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; kalıpları temaları, ön yargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanmasıdır. İçerik analizinde öncelikle katılımcılardan alınan cevaplar temalara ayrılmaktadır. Sonraki aşamada, katılımcılardan alınan cevaplar detaylı bir incelemeye yani içerik analizine tabi tutularak en sık verilen cevaplar üzerinden kodlamalar oluşturulmaktadır (Aydın, 2015). Her bir temada hangi alt tema ve kategorilerin yer aldığı ve ne sıklıkla dile getirildiği ile bunlarla ilgili ifadeler kodlamalar yardımıyla ortaya konulmuştur. Ayrıca bulgular, katılımcılardan yapılan alıntılarla zenginleştirilmiştir.

Ayrıca araştırmanın nitel süreçlerinin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için iç geçerlik (inandırıcılık), dış geçerlik (aktarılabirlik), iç güvenilirlik (tutarlık) ve dış güvenilirlik (tekrar edilebilirlik) çalışmaları yapılmıştır. Çalışmanın iç geçerliğini arttırmak için soruların hazırlanmasından analizine kadar tüm aşamalarda uzman incelemesine başvurulmuş, elde edilen verilerin analizinden sonra ortaya çıkarılanlar katılımcılara gösterilmiş ve katılımcı teyidi alınmıştır. Ayrıca, katılımcılar arasında bulunan 1 öğrenciye yapılan analizler sonucunda ulaşılan sonuçlar gösterilmiş ve sonuçların kendi düşüncelerini yansıtmayı yansıtmadığı hakkında teyitleri alınmıştır. Dış geçerliği sağlamak için ise katılımcıların ifadelerinden doğrudan aktarmalara yer verilmiştir.

Nitel araştırmaların iç güvenilirliğini arttırmak için, araştırmacılar veri çözümleme ve kodlama sürecinde hata olasılığını azaltmak amacıyla yaptıkları eşleştirmelerin uygunluğunu kontrol etmelidir. Bu nedenle, ilgili kod, kategori ve temaların çapraz kontrolü başka bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilir. Araştırmada ilgili kod, kategori ve temaların eşleştirilmesi ve sonuçların güvenilirliği Miles ve Huberman güvenilirlik formülü (1994) kullanılarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak iki değerlendirici arasında % 84 uyum yakalanmıştır. Bu da verilerin iç geçerliğin sağlandığını göstermektedir.

Bulgular

Araştırmada görüşme formu aracılığıyla elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve katılımcı numarası ve sayısı ile birlikte doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dersin yürütüldüğü platformun olanaklarına yönelik görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. *Sosyal Bilgiler ğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecinde "Ders işlediğimiz platformun olanakları nelerdir?" Sorusuna İlişkin Görüşler*

Olanaklar	n	Katılımcılar	İlgili Görüşler
Canlı Ders Yapabilme	37	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K38, K40, K41, K42, K43, K44	"Canlı ders, dosya ykleme, video izleme." (K5) "Canlı olarak derse katılım sağlayabiliyoruz." (K13)
Dosya Ykleyebilme	36	K2, K3, K4, K5, K6, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K38, K39, K40, K42, K43, K44, K45	"Dosya ykleyebiliyoruz, ders kayıtları alabiliyoruz." (K15) "Ders işlediğimiz platformda dosya ykleme, video izleme/indirme, canlı ders gibi birden fazla olanak bulunmaktadır." (K32)
Video İzleme	29	K4, K5, K6, K8, K9, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K21, K22, K24, K25, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K34, K35, K36, K38, K39, K40, K41, K43	"Ders işlediğimiz platformda video izleme, video ykleme, canlı ders yapabilme olanakları var." (K29) "Video izleme, video ykleme işlemleri yapabiliyoruz." (K13)
Ders Kaydı İzleme	24	K1, K6, K13, K15, K16, K20, K21, K23, K24, K25, K28, K29, K30, K33, K34, K35, K36, K37, K38, K40, K41, K42, K43, K44	"Kaydedilen dersin tekrardan izlenebilmesi imkânı sağlıyor." (K21) "Ders kaydını sonradan izleyebilme gibi olanaklar var." (K20)
dev Ykleme	18	K1, K6, K13, K15, K16, K18, K19, K23, K25, K28, K29, K33, K34, K36, K37, K39, K40, K44	"ğrencilerin devlerini sisteme ykleyebilme imkânı var." (K23) "Dersler iin hazırlanmış olduğumuz devleri ve dosyaları paylaşabiliyoruz." (K13)
Video Ykleme	16	K4, K13, K14, K15, K18, K19, K22, K28, K29, K30, K32, K34, K35, K36, K38, K40	"Video izleme ve ykleme işlemleri yapabiliyoruz." (K13) "Ders işlediğimiz platformda video izleme/yükleme, canlı ders yapabilme olanakları var." (K19)
Görüntü ve Ekran Paylaşımı	12	K11, K13, K15, K25, K28, K29, K33, K35, K38, K39, K40, K44	"Ekran paylaşımı olanağı sayesinde işlenebilen dersleri görsel açıdan destekleyerek öğrenmemizi kolaylaştırıyor." (K25) "Ekran paylaşımı yaparak dersin konusunu daha iyi anlamamıza olanak sağlıyor." (K15)
Toplantı Yapabilme	7	K6, K15, K28, K38, K40, K42, K43	"100 kişiye kadar toplantıya katılabilmek, kaydedilen dersi tekrar izleyebilmek gibi imkanlar sağlanmaktadır." (K6) "Teams'da toplantı başlatma ve planlama gibi olanaklar var." (K40)
Sohbet ve Mesajlaşma	6	K13, K15, K21, K33, K38, K44	"Program üzerinden öğretmenlerimiz ile sohbet kısmından ders hakkında öğrenmek istediğimizi konular için iletişime geçebiliyoruz." (K13) "ğretmenlere ve arkadaşlara özelden mesaj atma olanağı var." (K38)
Sınav Yapabilme	2	K34, K35	"evrimii sınav yapabilme ve sınav sonuçlarını hızlıca öğrenebilme imkânı vardır." (K34) "Canlı ders, video izleme, sınav yapma gibi olanakları var." (K35)
Grup alışmaları ve Odalar	2	K13, K15	"Başı derslerimizde grup devi olduğu zaman ğretmenimiz sistemin özelliği olan odalara bizi aktarabiliyor." (K15) "Uygulamalı olarak yapılması gereken derslerimizde sohbet odaları ve benzeri imkanlar ile dersin işleyişini kolaylaştırmaktadır." (K13)
dev Takibi ve Teslim Tarihi	2	K15, K44	"dev verildiğinde devlerimizin saatini ve tarihini sistem üzerinden takip edip ödevlerimizi ykleyebiliyoruz." (K15) "devin teslim tarihini, varsa örnek devi kolaylıkla görüyor ve teslim edebiliyoruz." (K44)

Tablo 2'de Sosyal Bilgiler ğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları platformların sunduğu olanaklar hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Katılımcıların en çok vurguladığı olanaklar arasında "canlı ders yapabilme" (n=37), "dosya yükleyebilme" (n=36), "video izleme" (n=29), ve "ders kaydı izleme" (n=24) yer almaktadır. Bu olanaklar, uzaktan eğitim sürecinde öğrenme ve öğretme süreçlerini destekleyen önemli işlevler olarak öne çıkmıştır. Örneğin, canlı ders yapabilme olanağına ilişkin olarak "Canlı ders, dosya yükleme, video izleme" gibi olanakların mevcut olduğunu belirtmiştir (K5). Benzer şekilde, "Dosya ykleyebiliyoruz, ders kayıtları alabiliyoruz" şeklinde görüş bildirmiştir (K15). Video izleme ve ders

kaydı izleme olanakları, öğrencilerin ders materyallerine erişimlerini kolaylaştıran ve dersleri istedikleri zaman izleyebilmelerini sağlayan işlevler olarak ifade edilmiştir. Bunun yanında, "ödev yükleme" (n=18), "video yükleme" (n=16), ve "görüntü ve ekran paylaşımı" (n=12) gibi olanaklar da uzaktan eğitimde öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşimini ve ders materyallerinin paylaşımını artıran önemli faktörler olarak belirtilmiştir. Daha az sıklıkla belirtilen ancak öne çıkan diğer olanaklar arasında "toplantı yapabilmek" (n=7), "sohbet ve mesajlaşma" (n=6), "sınav yapabilmek" (n=2), "grup çalışmaları ve odalar" (n=2) ve "ödev takibi ve teslim tarihi" (n=2) yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde ders platformu üzerinden nasıl katılım sağladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecinde "Ders platformu üzerinden nasıl katılım sağladınız?" Sorusuna İlişkin Görüşleri

Tema	n	Katılımcılar	İlgili Görüşler
Ders Kayıtlarını İzleyerek Katılım	31	K1, K6, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K29, K30, K32, K33, K36, K37, K39, K40, K41, K43	"Ders kaydını ders sonrasında izleyerek katılım sağladım." (K9) "Canlı derslere katılım sağlayamadım bu nedenle derslerin daha sonrasında kaydını indirerek izledim." (K30) "Ders kayıtlarını izliyorum." (K6)
Canlı Derslere Katılım	28	K2, K3, K4, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20, K22, K23, K24, K28, K29, K30, K31, K32, K34, K35, K37, K43	"Canlı dersleri ders esnasında dinleyerek katılım." (K2) "Çoğu zaman canlı dersleri ders esnasında dinleyerek katılım sağladım." (K3) "Canlı katılım sağlıyordum benim için dahi faydalı olduğunu düşünüyorum..." (K8)
Her İki Şekilde de Katılım	18	K1, K6, K9, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K26, K27, K29, K37	"Derslere canlı katılım sağladım, tekrar için ders kayıtlarını dinledim. İki türlü de katıldım." (K1) "Ben çalıştığım için bazen canlı derslere zamanında giremem gibi durumlarım olabiliyor. Vakit buldukça tam zamanında canlı derslere girip vakit bulamadığım da ise ders kayıtlarını izleyerek eksiklerimi tamamlıyorum (K21) "Her iki şekilde de katılım sağladım denebilir." (K37)
Teknik Sorunlar Nedeniyle Sadece Ders Kayıtlarını İzleme	11	K6, K15, K16, K17, K18, K21, K25, K30, K32, K36, K41	"İnternet kaynaklı yaşadığımız olumsuzluklar yüzünden derslere online katılamıyorum sonra ders kayıtlarını izliyorum." (K6) "İnternet sıkıntısı yaşadığım için canlı ders dinlemem yarıda kalmış oluyor genelde ben de sonradan izledim." (K36) "Bağlantı sorunu yaşadığım için derslerin tekrarını dinledim ve ders notlarını tamamladım." (K42)

Tablo 3'e bakıldığında ilk tema olan "Ders Kayıtlarını İzleyerek Katılım" katılımcıların büyük bir bölümünün (n=31) görüşünü kapsamaktadır. Bu öğretmen adayları, canlı derslere katılım sağlayamadıklarında veya tekrar amacıyla ders kayıtlarını izleyerek sürece dâhil olmuşlardır. Bu durum, özellikle teknik zorluklar veya ders saatlerindeki çakışmalar gibi sebeplerle canlı derslere katılmayan katılımcılar tarafından tercih edilmiştir (K9, K30, K6). İkinci tema olan "Canlı Derslere Katılım", temasında ise öğretmen adayları derslere genellikle canlı olarak katılım sağlamış ve ders esnasında aktif bir şekilde yer almışlardır. Bu bağlamda K2 "Canlı dersleri ders esnasında dinleyerek katıldım." İfadelerini kullanmış, K8 ise; "Canlı katılım sağlıyordum benim için dahi faydalı olduğunu düşünüyorum..." şeklinde belirtmiştir.

Üçüncü tema olan "Her İki Şekilde de Katılım" teması, 18 katılımcının görüşünü içermektedir. Bu grup, hem canlı derslere katılarak hem de ders kayıtlarını izleyerek katılım göstermiştir. Katılımcılar, zaman zaman canlı derslere katılmakta zorlandıklarında veya kaçırdıkları derslerin tekrarını izlemek istediklerinde her iki yöntemi de kullanmışlardır (K1, K21, K37). Son tema olan "Teknik Sorunlar Nedeniyle Sadece Ders Kayıtlarını İzleme" ise internet bağlantısı problemleri gibi teknik sorunlar nedeniyle canlı derslere genellikle katılmadıklarını, bu nedenle ders kayıtlarını izleyerek süreci yönettiklerini ifade etmişlerdir (K6, K36, K42).

Bulgulara bakıldığında uzaktan eğitim sürecinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının derslere katılımda çeşitli yöntemleri benimsedikleri ve hem canlı derslere katılımın hem de ders kayıtlarının izlenmesinin yaygın bir uygulama olduğu görülmektedir. Ayrıca, teknik sorunlar gibi faktörlerin katılım biçimlerini etkilediği de tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin elde ettikleri kazanımlarla ilgili düşüncelerine ilişkin görüşleri Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretimine İlişkin Elde Ettiğiniz Kazanımlarla İlgili Düşünceleriniz Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	n	Katılımcılar	Doğrudan Alıntılar
Teknoloji ve Dijital Yeterlilik	Teknoloji Kullanımını Artırma	21	K6, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K29, K33, K34, K36, K37, K38, K39, K41	"Teknolojiyle daha iç içe oldum ve bu durum teknolojiyi etkili kullanmamı sağladı." (K13) "Öğretmen olduğumda sınıfta teknolojiyi nasıl kullanacağımı öğrendim." (K15) "Bilgisayar, tablet gibi teknoloji aletlerini aktif kullanmayı öğrendim." (K33)
	Dijital Okuryazarlık	10	K13, K15, K18, K21, K23, K29, K33, K37, K38, K43	"Dijital okuryazarlığım ve medya okuryazarlığım arttı." (K37) "Dijital okuryazarlık kazandım ve teknolojik uygulamaları öğrenme fırsatım oldu." (K13) "Dijital ortamda gelişmeler sağlandı ve farklı dijital araçları kullanmayı öğrendim." (K43)
	Dijital Araçlarla Materyal Tasarımı	9	K13, K14, K15, K22, K25, K29, K34, K35, K36	"Farklı materyaller hazırlayabilme ve sunum yapabileme becerisi kazandım." (K25) "Materyal tasarımı açısından verimli oldu." (K34) "Ders esnasında görsel materyaller hazırladım ve sundum." (K15)
Pedagojik Kazanımlar	Alternatif Eğitim Yöntemleri ve Materyal Kullanımı	12	K15, K20, K22, K25, K29, K30, K33, K35, K37, K38, K39, K40	"Uzaktan eğitimde alternatif eğitim olanaklarını deneyimleyip geliştirdik." (K33) "Derslerde farklı materyaller kullanmayı ve alternatif öğretim tekniklerini öğrenme fırsatım oldu." (K29) "Sosyal Bilgiler öğretiminde teknolojiyle birlikte alternatif yöntemler kullanarak ders işleyebilme becerisi geliştirdim." (K20)
	Etkili İletişim Yöntemleri	7	K7, K14, K20, K22, K25, K32, K39	"Online derste kimse kimseyi görmediği için daha rahat yorum yapabildik." (K7) "Ders anlatımı sırasında bilgiye erişim daha kolaydı ve bu süreçte etkili iletişim kurmayı öğrendim." (K22) "Sunumlar sayesinde derslerde aktif rol oynama fırsatı bulduk." (K32)
Bilgiye Erişim ve Kullanımı	Hızlı ve Etkili Bilgiye Ulaşım	12	K13, K14, K15, K18, K20, K22, K23, K24, K25, K29, K40, K41	"Bilgiye ulaşım hızım arttı ve nasıl doğru araştırma yapılır öğrendim." (K13) "Bilgiye anında ulaşmayı ve bilgiyi etkin bir şekilde kullanmayı öğrendim." (K25) "Teknolojik araçlar sayesinde bilgiye hızlı erişim sağladım." (K41)
	Araştırma ve Analiz Becerilerinin Geliştirilmesi	8	K1, K3, K9, K15, K18, K23, K29, K30	"Araştırma ve inceleme becerilerimi geliştirdim." (K30) "Bilginin sınırlı olmadığını ve değişebileceğini kavradım." (K1) "Bilgiye ulaşmak için nasıl doğru araştırma yapılır onu öğrendim." (K15)

Tablo 4'e bakıldığında uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının teknoloji ve dijital yeterlilik, pedagojik kazanımlar, bilgiye erişim ve kullanım gibi temalarda önemli kazanımlar elde ettikleri söylenebilir.

Teknoloji ve Dijital Yeterlilik temasında, öğretmen adaylarının teknoloji kullanımının artmasına yönelik farkındalık geliştirdikleri (n=21) görülmektedir. Katılımcılar, uzaktan eğitim sürecinde teknolojik araçları daha etkin kullanmayı öğrendiklerini, dijital okuryazarlıklarının arttığını ve dijital araçlar ile materyal tasarımı konusunda kendilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. K13 numaralı katılımcı, "Teknolojiyle daha iç içe oldum ve bu durum teknolojiyi etkili kullanmamı sağladı" ifadesiyle bu sürecin teknoloji kullanımını artırmaya yönelik etkisini vurgulamıştır.

Pedagojik Kazanımlar temasında ise öğretmen adaylarının alternatif eğitim yöntemleri ve materyal kullanımı konusunda çeşitli deneyimler kazandıkları (n=12) ve etkili iletişim yöntemlerini geliştirdikleri (n=7) ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, uzaktan eğitimde farklı materyaller kullanma ve alternatif öğretim tekniklerini deneme fırsatı bulduklarını ifade etmişlerdir. K20 numaralı katılımcının ifadesiyle, "Sosyal Bilgiler öğretiminde teknolojiyle birlikte alternatif yöntemler kullanarak ders işleyebilme becerisi geliştirdim" bu gelişimin bir örneği olarak sunulmuştur.

Bir diğer tema olan Bilgiye Erişim ve Kullanımı temasında, öğretmen adaylarının bilgiye hızlı ve etkili bir şekilde ulaşabilme (n=12) ve araştırma ile analiz becerilerini geliştirme (n=8) konusunda kazanç sağladıkları belirlenmiştir. Katılımcılar, uzaktan eğitim sürecinin bilgiye erişim hızlarını artırdığını ve bu süreçte doğru araştırma yapma yöntemlerini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. K13 numaralı katılımcı, "Bilgiye ulaşım hızım arttı ve nasıl doğru araştırma yapılır öğrendim" ifadesiyle bu kazanımı somutlaştırmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde edindikleri deneyimler, hem dijital yeterliliklerini hem de pedagojik becerilerini geliştirme yönünde önemli katkılar sağlamıştır. Bu süreç,

DAĞAŞAN

Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deneyimleri: Eğitim 4.0 Bağlamında Bir Değerlendirme

adayların gelecekteki mesleki yaşamlarında teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmalarına ve farklı öğretim yöntemleri geliştirmelerine olanak tanıyacak beceriler kazandırmıştır denebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde uzaktan eğitim uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Olumlu ve Olumsuz Yönleri Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	n	Katılımcılar	Doğrudan Alıntılar	
Olumlu Yönleri	Dersi Tekrar Dinleme İmkânı	18	K3, K4, K6, K7, K8, K15, K16, K17, K20, K22, K23, K24, K27, K34, K35, K36, K37, K43	“Dersleri dinleyemediğimizde istediğimiz vakit açıp dinleyebiliyor olmamız.” (K3) “Derslerimiz kayıt altına alınır, döküm oluşturulur ve sonra tekrardan izlenebilir bence bu çok büyük bir avantajdır. Çünkü o an derste kaçırdığın bilgiyi yeniden düzenleme, işte çalışıyorsan ve girme şansın oluyorsa yeniden dinleyebilme.”(K15)	
	Zamandan Tasarruf	13	K13, K15, K18, K19, K20, K22, K24, K25, K26, K30, K32, K37, K42	“Hem öğretmen açısından hem öğrenci açısından zaman, emek, maddi açıdan tasarruf sağlar.” (K13) “Öğrenciler açısından da öğretmen açısından da zaman dan tasarruf sağlar.” (K37)	
	Mekân Sınırını Ortadan Kaldırması	11	K6, K9, K13, K16, K20, K22, K24, K27, K37, K40, K41	“Uygulamanın olumlu yanları mekân kavramını ortadan kaldırması ve derse vaktinde giremediğinizde daha sonra farklı bir vakte derse dinleyebilme olanağı sağlıyor olması” (K16) “Teknolojinin gelişmesiyle beraber olduğumuz yerden derse katılmak zaman, para açısından bize fayda sağlıyor.”(K21)	
	Maddi/Parasal Olarak Uygunluk	9	K15, K20, K21, K23, K26, K27, K30, K39, K41	“Maddi olarak sorun yaşayan öğrencilerin masrafları en aza iner ve zamandan da tasarruf sağlarız.” (K15) “Ekonomik yönden online eğitim daha faydalı” (K39)	
	Teknoloji Kullanım Becerisinin Gelişimi	7	K24, K27, K33, K35, K36, K43, K45	“...teknolojik aletleri kullanma becerilerimin gelişmesini sağladı” (K29) “Teknolojiyi daha iyi kullanmaya başladım.” (K35)	
	Fırsat eşitliği Sağlaması	6	K5, K13, K25, K33, K35, K37	“Her öğrenci için nerede olursa olsun eğitim de fırsat eşitliği bu sayede sağlanmış olur.”(K37) “Eğitimde fırsat eşitliğine olanak sağlar.” (K13)	
	Soyut Konuların Somutlaştırılması	4	K13, K14, K37, K42	“Sosyal Bilgiler dersinde bulunan konuların soyut içerikte olması uzaktan eğitimde teknoloji ve çeşitli platformlar aracılığı ile verilerek somutlaştırmaya imkân sağlar.” (K13) “Soyut kavramları somut balde örneklendirerek anlatılması öğrenmelerin kalıcı olmasını sağlar.” (K37)	
	Devam Şartının Olmaması	2	K33, K34	“Devam şartının aranmaması büyük bir avantajdır. İstenilen saatte ders dinleyebilme imkânı. Çalışan öğrenciler için büyük bir avantaj.” (K33) “Devam sıkıntısı yaşamıyoruz.” (K34)	
	Olumsuz Yönleri	İnternet ve Bağlantı Problemleri	13	K3, K4, K6, K7, K13, K14, K16, K16, K21, K22, K23, K24, K27, K33	“İnternet gittiği zaman sıkıntı yaşanabiliyor. Derslere telefondan katılıyorum. Ders esnasında şarjımın bittiği durumlar oluyor. İnternet sıkıntısı yaşadığım için bağlanma sıkıntısı oluyor.” (K4) “İnternet bağlantı sorunu yaşadığımda derste kopukluk oluyor derse daha etkili bir şekilde katılmıyorum.”(K14)
		Teknolojik İmkansızlıklar	10	K5, K9, K16, K21, K23, K26, K27, K33, K35, K40	“Bilgisayarı olmayan öğrencilerin sağlıklı bir şekilde dersi takip edememesi.” (K23) “Dersler yüz yüze olmadı için çalışma isteği yok ve sunum sırasında yeterli donanım olmadığı için sorun çekiyoruz.”(K27)
Samimi İletişim Ortamının Olmaması		9	K6, K15, K16, K17, K20, K22, K27, K29, K42	“Bir diğer sorunumuz ise gerçek eğitim ortamından kalıyor olmamız hocalarımızdan, arkadaşlarımızdan ve kurmuş olduğumuz eğitim ortamından uzak kalmak bizde büyük bir eksiklik yaratıyor. Kendimizi yüz yüze de olduğu gibi rahat ifade edememe durumunda maalesef ortaya çıkabiliyor.” (K6) “...yeterli düzeyde bir iletişim ortamı olmadığı için sınıf arkadaşlarımla ve hocalarımla olan etkili iletişimimde bir azalma ve gerileme yarattı buda beni kendimi ifade edebilme açısından olumsuz yönde etkiledi.” (K29)	
Odaklanma Problemi		8	K1, K4, K14, K17, K18, K19, K25, K27	“Dikkat dağınıklığı fazlasıyla oluyor. Ders esnasında bazen kopmalar oluyor bu da dersi anlamada zorluk yaşıyor.” (K4) “Yüz yüze olmadı için ders pek akıcı olmuyor sınıf ortamı olmadığı için gevşeklik geliyor derse odaklanmam düşüyor. Bağlantı sorunu yaşadığımda derste kopukluk oluyor derse daha etkili bir şekilde katılmıyorum.”(K14)	

Tablo 5. Devamı

Tema	Alt Tema	n	Katılımcılar	Doğrudan Alıntılar
Olumsuz Yöneler	Uygulamalı Derslerin Yapılamaması	7	K13, K22, K31, K33, K34, K36, K40	“Uygulamalı derslerde dersi işlemede sorun yaşadık çünkü uzaktan olarak uygulamalı dersleri işleyemedik daba çok sözel olarak havada kaldı uygulamalı konular.”(K31) “Uygulama gibi fayda sağlayacak dersleri amacı dışında değerlendirdik gereken faydayı uygulama derslerinde alamadık.”(K36)
	Sosyal Yaşamın Azalması	7	K15, K24, K25, K27, K29, K30, K36	“Öğrencilerin okul içerisinde oluşturduğu sosyal ortam zamanlar azalır.” (K15) “Okuldaki gibi bir sosyal ortamın olmaması sosyal açıdan olumsuz etkileneme neden oldu,” (K29)
	Sınıf Yönetim Problemi	5	K15, K25, K37, K41, K43	“Başka bir sorun ise öğretmen- öğrenci arasında ki ilişki zayıflar. Yani öğretmenin sorduğu soruya hemen cevap verilmez ya da hiç verilmez bu kötü bir durumdur. Halbuki yüz yüze derslerde arada bir aktivasyon olduğu için cevap verme süresi uzatılmaz. Bazı öğrenciler derse gereken gayret, çaba ve dinleme göstermez fakat bunu öğretmen göremediği müdahalede bulunamaz.” (K15) “Yüz yüze iletişimin olmamasından kaynaklı iletişim sorunlarının yaşanması örneğin; soru sorma, dönüt alma, ders takibini doğru yapabileceği gibi sorunlar.” (K25)
	Sağlık Problemlerine Sebep Olması	4	K13, K24, K25, K36	“Devamlı telefon bilgisayar vs. maruz kalma çeşitli rahatsızlıklar doğurabilir. Göz, bel ağrıları gibi.” (K24) “Gün içinde fazla ekran başında vakit geçirdiğimiz için fiziksel zararlarının olması örneğin; göz, duruş bozukluğu, boyun, sırt ağrıları gibi ... sağlık sorunlarının oluşması bunlardan kaynaklı olarak derse odaklanamamak.” (K25)
	Öğrenciyi Pasifize Etmesi	3	K32, K37, K14	“Sosyal Bilgiler programında daba çok teorik dersler yer aldığı için birçok ders tamamen öğretmen merkezli ve sunuş yoluyla öğretime dayalı olarak ilerlemektedir. Bu durum bizim yeni öğrenim düzeylerde pasif duruma gelmemize sebep olmaktadır. Pasif durumda olduğumuz için derslere olan ilgi ve katılım azalmaktadır.” (K32) “Ayrıca günlük yaşamında teknolojiyle çok fazla ilgilenmeyen öğrencilerin derslere katılmaktan çekine bilirler bu da derslerin işlenirken sıkıcı ve monoton bir hale gelmesine sebep olur.” (K37)
	Sınavlarda Kopya İhtimali	2	K7, K30	“...sınav esnasında kopya ihtimalinin yüksek olması...” (K7) “ev ve çevrenin öğrenme ortamına uygun olmaması ve sınavlarda kopya durumları” (K30)

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri olumlu yönler ve olumsuz yönler olmak üzere iki ana tema altında toplanmıştır. Olumlu yönler arasında en sık belirtilen alt tema, derslerin tekrar dinleme imkânı sunmasıdır (n=18). Katılımcılar, dersleri kaydedip istedikleri zaman dinleyebilmenin büyük bir avantaj olduğunu belirtmişlerdir (ör. K3, K15). Bunun yanı sıra, uzaktan eğitimin zamandan tasarruf sağladığı da sıklıkla ifade edilmiştir (n=13), bu durum hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından zaman ve maliyet açısından önemli bir avantaj olarak görülmüştür (ör. K13, K37). Uzaktan eğitimin mekân sınırını ortadan kaldırması (n=11) ve böylece öğrencilerin ve öğretmenlerin farklı yerlerden derslere katılabilmesi önemli bir avantaj olarak değerlendirilmiştir (ör. K16, K21). Diğer olumlu yönler ise maddi uygunluk (n=9), teknoloji kullanım becerisinin gelişimi (n=7), eğitimde fırsat eşitliği sağlanması (n=6), soyut konuların somutlaştırılması (n=4), ve devam şartının olmaması (n=2) olarak sıralanmıştır.

Olumsuz yönler kapsamında ise en çok belirtilen sorun, internet ve bağlantı problemleri olmuştur (n=13). Katılımcılar, bağlantı sorunlarının derslere katılımda kesintilere neden olduğunu ve bu durumun eğitimi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir (ör. K4, K14). İkinci en sık dile getirilen olumsuzluk ise teknolojik imkansızlıklar (n=10) olup, özellikle bilgisayara sahip olmayan öğrencilerin dersleri takip etmekte zorlandıkları vurgulanmıştır (ör. K23, K27). Samimi bir iletişim ortamının olmaması (n=9) ve öğrencilerin odaklanma problemleri yaşaması (n=8) da uzaktan eğitimin diğer olumsuz yönleri arasında yer almıştır (ör. K6, K29; K4, K14). Ek olarak, uygulamalı derslerin yapılamaması (n=7), sosyal yaşamın azalması (n=7), sınıf yönetimi problemleri (n=5), sağlık problemlerine sebep olması (n=4), öğrenciyi pasifize etmesi (n=3) ve sınavlarda kopya ihtimali (n=2) diğer olumsuz yönler olarak ifade edilmiştir. Katılımcı görüşleri uzaktan eğitimin Sosyal Bilgiler öğretiminde hem avantajlı hem de dezavantajlı yönlerinin bulunduğunu göstermektedir. Olumlu görüşler genel olarak erişim kolaylığı ve esnekliği üzerinde dururken, olumsuz görüşler ise teknik sorunlar, sosyal etkileşim eksikliği ve öğrenci katılımı gibi faktörler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde uzaktan eğitim uygulamalarıyla ilgili karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarıyla İlgili Karşılaştığımız Güçlükler Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	n	Katılımcılar	Doğrudan Alıntılar
Teknik Güçlükler	İnternet Bağlantı Problemleri	14	K1, K2, K4, K5, K7, K9, K14, K15, K17, K18, K23, K26, K32, K41	“İnternet çekmeme durumu, bağlantı sıkıntısı bu dönemde yaşadığımız güç durumlardan birkaçı.” (K1) “Uzaktan eğitim uygulamalarıyla ilgili karşılaştığım güçlükler donma, kopma, sistem çökmesi, bağlantı hızı gibi uygulama ve araçsal sorunlardı.” (K9)
	Ses ve Görüntü Donmaları	11	K3, K4, K5, K7, K9, K15, K17, K24, K28, 532, K41	“Uzaktan eğitim uygulamalarında karşılaştığım güçlükler bağlantı hızı ve donma bunlar ders esnasında olunca ders akışında bozulmalar oluyor böylece konuyu anlamada sıkıntı çekiyorum. Kopmaların olması derste olumsuz etki yaratıyor.” (K4) “...bağlantının kopması, görüntü ve ses donması ve internet hızını düşüklüğü de bunların başlıca sebepleridir.” (K22)
	Ödevleri Sisteme Yükleyememe	7	K13, K17, K20, K25, K34, K39, K43	“Bağlantı kopması, İnternet veya derse girilen alet sebebiyle ses gelmemesi verilen ödevi yüklemeye de problem” (K17) “Hazırlanmış olduğumuz ödevleri sisteme yüklerken sıkıntılar yaşadık .” (K22)
	Sistemden Atılma	6	K13, K15, K22, K23, K40, K45	“Bazı öğrenci arkadaşlarımızın internet sorunu, bağlantı hızında düşüklük, aniden sistemin dersten atması gibi sorunlar yaşadığını da biliyoruz.” (K15) “Sınavlarda sistemin atması yüzünden çok yüksek beklediğim sınavdan düşük aldığım oldu .” (K22)
Diğer Güçlükler	Çalışma Ortamı Kaynaklı Güçlükler	11	K2, K6, K8, K13, K19, K23, K25, K32, K38, K41	“Evin kalabalık olması çalışmayı etkilemiştir.” (K19) “...bazı günlerde derse katılım sağlayabileceğim bir ortamın olmaması...” (K25)
	İletişim Sorunları	8	K10, K13, K19, K20, K23, K33, K37, K41	“Öğretmenlerimiz ve arkadaşlarımızla iletişim ve etkileşimiz yüz yüze de olduğu gibi sağlam ve güvenli olmuyor.” (K13) “Ayrıca sınıf içi etkileşiminin sınırlı olması da yaşadığım birkaç sorun arasında gösterilebilir.” (K20)

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmen adayları, uzaktan eğitim uygulamaları sırasında çeşitli güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Teknik güçlükler ana teması altında en sık karşılaşılan sorunlardan biri internet bağlantı problemleri olmuştur (n=14). Katılımcılar, bağlantı sorunları, kopmalar ve düşük internet hızının derslerin verimliliğini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir (ör. K1, K9). İnternet bağlantısı sorunlarının yanı sıra, ses ve görüntü donmaları da katılımcılar tarafından dile getirilen önemli güçlükler arasında yer almaktadır (n=11). Bu sorunlar, derslerin akışını bozmakta ve öğrencilerin konuyu anlamasını zorlaştırmaktadır (ör. K4, K22). Ayrıca, ödevlerin sisteme yüklenememesi (n=7) ve sistemden atılma (n=6) gibi teknik sorunlar da katılımcılar tarafından belirtilen diğer teknik güçlüklerdendir (ör. K17, K22). Diğer güçlükler temasında ise çalışma ortamı kaynaklı güçlükler öne çıkmıştır (n=11). Öğrenciler, evde ders çalışma ortamının uygun olmaması, kalabalık ortamlar veya sessiz bir çalışma alanı bulunamaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar (ör. K19, K25). Ayrıca, iletişim sorunları (n=8) da diğer önemli bir güçlük olarak belirtilmiştir. Katılımcılar, öğretmenler ve arkadaşları ile yüz yüze olmadığı için iletişimde güven eksikliği yaşadıklarını ve sınıf içi etkileşimin sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir (ör. K13, K20).

Genel olarak, uzaktan eğitim uygulamaları ile ilgili karşılaşılan güçlükler, teknik altyapı eksiklikleri ve uygun çalışma ortamlarının olmaması gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu güçlükler, öğrencilerin derslere katılımını ve derslerden sağladıkları verimi olumsuz etkilemektedir.

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim süreci ile yüz yüze eğitim süreçlerini kıyasladıklarında uzaktan eğitim sürecinin avantaj ve dezavantajları ile ilgili düşünceleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının "Uzaktan eğitim süreci ile yüz yüze eğitime kıyasladığımızda uzaktan eğitim sürecinin avantaj ve dezavantajları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sorusuna İlişkin Cevapları

Tema	Alt Tema	n	Katılımcılar	Doğrudan Alıntılar
Uzaktan Eğitimin Yüzyüze Eğitime Göre Avantajları	Konfor ve Esneklik	9	K1, K3, K5, K7, K8, K10, K12, K14, K16	"Evden katılım sayesinde daha rahat bir ortamda eğitim alabiliyorum." (K1) "Evde ders çalışmak, zamanımı daha verimli kullanmamı sağlıyor." (K8)
	Tekrar ve Erişim Kolaylığı	8	K3, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K17	"Ders kayıtlarını izleyerek tekrar yapabiliyor olmak büyük bir avantaj." (K3) "Dersi kaçırdığımda kayıtlara erişmek öğrenme sürecimi destekliyor." (K11)
	Zaman Tasarrufu	7	K2, K4, K6, K9, K11, K13, K15	"Yolculuk yapmak zorunda kalmadığım için büyük bir zaman tasarrufu sağlıyorum." (K2) "Ulaşım süresinin olmaması beni dinlenmek için daha fazla zaman bırakıyor." (K6)
	Maddi Tasarruf	7	K1, K6, K10, K13, K16, K19, K21	"Ulaşım ve konaklama masraflarım azaldı, bu da bana büyük bir maliyet avantajı sağladı." (K1) "Uzaktan eğitim sayesinde ek harcamalar yapmıyorum." (K13)
	Fırsat Eşitliği	6	K5, K9, K12, K15, K18, K20	"İnternet üzerinden her yerden eğitime katılabilmek, coğrafi sınırları ortadan kaldırıyor." (K5) "Maddi durumu iyi olmayanlar için eşit eğitim fırsatı sunuyor." (K12)
Uzaktan Eğitimin Yüzyüze Eğitime Göre Dezavantajları	Teknolojik Beceriler	5	K3, K7, K9, K14, K18	"Uzaktan eğitim sayesinde teknoloji kullanımı konusunda çok daha tecrübe kazandım." (K3) "Bilgisayar ve internet becerilerimi geliştirdim." (K9)
	Teknik Sorunlar	10	K2, K3, K6, K9, K12, K15, K18, K21, K24, K27	"İnternet bağlantımın kopması yüzünden derslere katılım sağlayamıyorum." (K9) "Bilgisayarım sık sık donuyor, bu da beni dersten koparıyor." (K12)
	Odaklanma ve Verimlilik Sorunları	8	K1, K4, K5, K8, K11, K14, K17, K20	"Evdeki gürültüden dolayı derslere odaklanmakta zorlanıyorum." (K1) "Evde çalışırken sürekli dikkatimi dağıtan şeyler oluyor." (K8)
	Sosyal İzolasyon	7	K3, K5, K8, K12, K14, K17, K22	"Uzaktan eğitimde kendimi yalnız hissediyorum, bu da motivasyonumu düşürüyor." (K5) "Sosyal etkileşim eksikliği yüzünden okuldan uzaklaştım." (K14)
	İletişim Eksikliği	6	K4, K7, K10, K13, K16, K19	"Hocalarla birebir iletişim kurmak zor olduğu için anlamadığım konularda bemen destek alamıyorum." (K4) "Arkadaşlarımla yeterince iletişim kuramıyorum." (K10)
	Sınav Stresi ve Güvenliği	6	K4, K9, K12, K16, K18, K21	"Online sınavlar sırasında yaşanan teknik aksaklıklar büyük stres yaratıyor." (K12) "Sınav güvenliği konusunda endişelerim var, kopya çekme çok yaygın." (K18)
	Motivasyon Eksikliği	5	K2, K6, K11, K15, K19	"Evde ders çalışmak için yeterli motivasyonu bulamıyorum." (K2) "Motivasyon eksikliği nedeniyle dersleri takip etmek zorlaşıyor." (K19)
	Fiziksel ve Ruhsal Sağlık Sorunları	5	K3, K5, K8, K14, K20	"Bilgisayar başında uzun süre oturmak sırt ağrılarına neden oluyor." (K5) "Uzaktan eğitim nedeniyle sosyal izolasyon stresini yaşıyorum." (K20)
	Uygulamalı Derslerin Zorluğu	4	K1, K7, K10, K37	"Pratik gerektiren dersleri uzaktan öğrenmek neredeyse imkânsız." (K37) "Uygulamalı derslerde yetersiz kaldığımızı hissediyorum." (K10)

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine dair avantaj ve dezavantajları değerlendirdikleri bulgulara göre, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla çeşitli avantajlar ve dezavantajlar sunduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimin avantajları arasında en sık vurgulanan temalar konfor ve esneklik, tekrar ve erişim kolaylığı, zaman ve maddi tasarruf, fırsat eşitliği ve teknolojik becerilerin gelişimi olmuştur. Katılımcılar, evden katılım sayesinde daha rahat bir ortamda eğitim almanın ve ders kayıtlarına erişimin, zaman ve maliyet açısından sağladığı faydaları belirtmişlerdir. Örneğin, K1 numaralı katılımcı, "Evden katılım sayesinde daha rahat bir ortamda eğitim alabiliyorum" derken, K2 numaralı katılımcı ise "Yolculuk yapmak zorunda kalmadığım için büyük bir zaman tasarrufu sağlıyorum" ifadesiyle uzaktan eğitimin pratik avantajlarını dile getirmiştir.

Diğer yandan, uzaktan eğitimin dezavantajları arasında teknik sorunlar, odaklanma ve verimlilik sorunları, sosyal izolasyon, iletişim eksikliği, sınav stresi ve güvenliği, motivasyon eksikliği, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları ve uygulamalı derslerin zorluğu öne çıkmıştır. Katılımcılar, teknik aksaklıkların eğitime katılımı engellediğini, ev ortamındaki dikkat dağıtıcı unsurların verimliliği düşürdüğünü ve sosyal izolasyonun motivasyonu olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Örneğin, K9 numaralı katılımcı, "İnternet bağlantımın kopması yüzünden derslere katılım sağlayamıyorum" şeklinde teknik zorlukları belirtirken, K5 numaralı katılımcı ise "Uzaktan eğitimde kendimi yalnız hissediyorum, bu da motivasyonumu düşürüyor"

diyerek sosyal etkileşim eksikliğine vurgu yapmıştır. Bu bulgular, uzaktan eğitimin avantajlarının yanı sıra çeşitli dezavantajları da beraberinde getirdiğini göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Bu süreçte ders platformlarını nasıl kullandıklarına dair bulgulara bakıldığında; öğretmen adaylarının en yaygın olarak canlı ders yapabilmek, dosya yükleyebilme ve video izleme olanaklarını tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum, uzaktan eğitimin temel gereksinimlerinden biri olan senkron ve asenkron etkileşimin, öğrenciler açısından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Ay, Karadağ ve Acat, 2015). Öğretmen adaylarının bu olanakları tercih etme sebepleri arasında, derslerin daha etkileşimli ve anlaşılır hale gelmesi, öğrenmenin bireysel hızda devam edebilmesi ve kaynaklara sürekli erişim sağlanabilmesi söylenebilir. Daha az sıklıkla kullanılan ancak önemli kullanımlar arasında ders kaydı izleme, ödev yükleme ve ödev takip etme yer almaktadır. Özellikle öğrencilerin ders dışı zamanlarda öğrenme materyallerine erişim sağlayabilmesi açısından bunlar büyük önem taşımaktadır. Bu durum, Eğitim 4.0'ın öngördüğü öğrenci merkezli ve teknoloji destekli öğrenme ortamlarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Eğitim 4.0, öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve kendi öğrenme süreçlerini yönetebilmeleri için dijital araçları etkin bir şekilde kullanmalarını teşvik etmektedir (Miranda vd., 2021). Bu açıdan öğretmen adaylarının ders kaydı izleme ve ödev takibi gibi olanakları kullanmaları, hedeflenen bireyselleştirilmiş öğrenme ortamlarına uyum sağlamaya çalıştıklarını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının derslere katılım şekilleri incelendiğinde, büyük bir kısmının ders kayıtlarını sonradan izleyerek katılım sağladığı görülmektedir. Canlı derslere katılmayan öğrencilerin ders kayıtları aracılığıyla öğrenmeye devam edebilmesi, uzaktan eğitimin en büyük avantajlarından biri olarak değerlendirilebilir. Ancak, bu esnekliğin yanı sıra, öğrencilerin canlı derslere katılım oranlarının kısmen düşük olması senkron etkileşimin önemli bir öğrenme aracı olduğunu göstermekle birlikte online eğitimin verimliliğinin sorgulanması gerektiğinin de bir göstergesidir (Grek ve Landri, 2021). Bu bağlamda çevrimiçi katılımın ikinci planda kalmasının nedenleri ortaya konmalıdır. Teknik sorunlar nedeniyle yalnızca ders kayıtlarını izleyerek katılım sağlayan öğretmen adayı sayısının 11 olması, uzaktan eğitimin teknik altyapı gereksinimlerinin yeterince karşılanmadığını düşündürmektedir. Bu sorunların çözülmesi, uzaktan eğitimin verimliliğini artırmak açısından kritik öneme sahip olabilir. Eğitim 4.0, teknolojik altyapının sağlam olması ve öğrencilerin bu altyapıya kolayca erişebilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu açıdan internet erişimi ve teknik donanım eksikliklerinin giderilmesi, uzaktan eğitimde daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir öğrenme ortamı sağlanması açısından önem arz etmektedir (Hussin, 2018).

Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanım becerileri ve dijital yeterliliklerinde kayda değer bir artış olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunun, uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar, telefon ve tablet gibi teknolojik araçları daha etkin bir şekilde kullanmayı başardığını ve dijital okuryazarlık becerilerini geliştirdiğini belirtmeleri, uzaktan eğitimin öğretmen adayları üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Bu durum farklı bakış açılarından ele alındığında; ilk olarak, uzaktan eğitim süreci, öğretmen adaylarını dijital araçlarla daha fazla etkileşime zorlamış olabilir. Günümüzde yüz yüze eğitimin yerini dijital platformların alması, öğrencilerin bu platformları kullanma konusunda kendilerini geliştirmelerini zorunlu kılmıştır. Süreçte öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini artırmaları uzaktan eğitimde teknolojinin yoğun kullanımı, öğretmen adaylarının alternatif eğitim yöntemleri ve materyal kullanımı konusunda farkındalık kazanmalarına da olanak tanımıştır (Seyhan, 2021). Eğitim materyallerine dijital olarak erişim, derslerde kullanılan kaynakların çeşitliliğini artırmış ve öğretmen adaylarının pedagojik yaklaşımlarını genişletmiştir. Bilgiye erişim ve kullanım becerilerinin artması da, dijital araçların sağladığı hız ve erişim kolaylığı ile açıklanabilir. Dijital ortamlar, bilgiye anında ulaşma ve bu bilgiyi farklı formatlarda işleyebilme imkanı sunmaktadır (Sarı ve Sarı, 2020). Bu süreçte, öğretmen adaylarının araştırma ve analiz becerilerinin gelişmesi, doğru araştırma yöntemlerini öğrenme ve uygulama fırsatlarının artmasıyla desteklenmiştir (Uyar, 2020). Uzaktan eğitim, öğrencilere daha fazla bağımsız çalışma olanağı tanıyarak, kendi öğrenme süreçlerini yönetme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmuştur. Bu sonuçlar, Eğitim 4.0'ın hedefleri ile de kısmen örtüşmektedir. Eğitim 4.0, dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin eğitim süreçlerine entegrasyonunu teşvik etmekte olup öğretmen adaylarının dijital yeterliliklerini artırmış olmaları, Eğitim 4.0'ın beklentilerini karşılayan bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Eğitim 4.0, bireylerin teknolojiye dayalı yeni öğrenme ortamlarına uyum sağlamalarını, dijital araçları etkin bir şekilde kullanmalarını ve bu süreçte eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcı becerilerini geliştirmelerini amaçlamaktadır (Schwarz, vd., 2024).

Araştırmada uzaktan eğitimin hem avantajlarını hem de dezavantajlarını detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Öğrencilerin dersi tekrar dinleme imkânına sahip olmaları, zamandan tasarruf etmeleri ve mekân sınırlamasının ortadan kalkması gibi unsurlar, uzaktan eğitimin sunduğu en önemli fırsatlar arasında yer almaktadır. Bu bulgular, özellikle esnek öğrenme ortamlarının ve zaman yönetiminin eğitimde ne denli önemli hale geldiğini göstermektedir. Öğrencilerin ders kayıtlarına tekrar erişim sağlayabilmeleri, çalışan ve yoğun programları olan öğrenciler için büyük bir avantaj teşkil etmektedir. Bu esneklik, uzaktan eğitimin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına yanıt verebilme kapasitesini artırmaktadır. Uzaktan eğitimin maddi açıdan uygun olması ve teknolojik becerilerin gelişmesine katkıda bulunması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından da dikkate değerdir (Hoofman ve Secord, (2021).. Dijital eğitim materyallerine ve platformlarına erişim, sosyo-ekonomik farklılıkların getirdiği dezavantajları bir ölçüde azaltabilir. Ayrıca, soyust konuların somutlaştırılması noktasında dijital araçların kullanımı, öğrencilerin kavramsal anlamalarını güçlendirebilir. Bu tür avantajlar, Eğitim 4.0'ın öngördüğu dijitalleşme ve öğrenme süreçlerinin bireyselleştirilmesi hedefleriyle doğrudan uyum içindedir. Eğitim 4.0, teknolojinin eğitimdeki rolünü yeniden tanımlayarak, öğrencilerin dijital okuryazarlıklarını artırmayı ve eğitimde erişilebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır (Seyhan, 2021).

Öte yandan, uzaktan eğitimin olumsuz yönleri de dikkat çekicidir. İnternet ve bağlantı problemleri, uzaktan eğitimin en büyük engellerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, dijital uçurumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir; teknolojik altyapı eksiklikleri ve teknolojik donanımın yeterli olmaması öğrencilerin eğitim süreçlerine eşit şekilde katılmalarını engellemektedir. Teknik zorluklar arasında internet bağlantı problemleri, ses ve görüntü donmaları, ödevlerin sisteme yüklenememesi ve sistemden atılma gibi sorunlar öne çıkmaktadır. Bu problemler uzaktan eğitimin başarısının büyük ölçüde teknolojik altyapının yeterliliğine bağlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç Ergen'in (2023) araştırma bulgularıyla örtüşmektedir; Ergen (2023), öğretmen adaylarının yaşadığı zorluklara dikkat çektiği araştirmasında Eğitim 4.0'ın dijitalleşme hedeflerine ulaşabilmesi için, güçlü ve istikrarlı bir dijital altyapının sağlanmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Aksi takdirde, teknik aksaklıklar öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumsuz etkileyerek, eğitimdeki eşitlik ve erişim imkanlarını zedeleyebilir.

Samimi bir iletişim ortamının olmaması, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci etkileşimlerini zayıflatarak eğitimdeki sosyal bağları koparabilir. Özellikle uygulamalı derslerin gerçekleştirilememesi ve sınıf yönetimi problemleri, uzaktan eğitimin pedagojik etkisini sınırlayan faktörler olarak öne çıkmaktadır. Tuncer (2022) ve Akça (2022) gibi araştırmacılar da uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde yaşanan zorlukları ön plana çıkarmaktadır. Bu bulgu, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin bir alternatifi olamayacağını belirten Bulut (2021) ile de örtüşmektedir. Sağlık problemlerinin artması ve öğrencilerin pasifize olması, uzaktan eğitimin getirdiği uzun süreli ekran kullanımına bağlı olumsuz etkiler olarak değerlendirilebilir. Teknik sorunlar, odaklanma ve verimlilik sorunları, sosyal izolasyon, iletişim eksikliği ve sınav stresi gibi olumsuz yönlerin öne çıkması, uzaktan eğitimin hala önemli zorluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sınavlarda kopya çekme ihtimalinin artması, uzaktan eğitimin güvenilirliğini ve adil değerlendirme süreçlerini tehlikeye atmaktadır. Öğrencilerin sınav sırasında sistemden atılma gibi problemlerle karşılaşmaları, uzaktan eğitimin güvenilirliği ve adil değerlendirme süreçleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu durum Eğitim 4.0'ın öngördüğu etik ve sürdürülebilir eğitim anlayışına zıt unsurlar olarak değerlendirilebilir. Eğitim 4.0, öğrencilerin hem teknolojiyi etkin kullanmalarını hem de eğitim süreçlerinin adil, erişilebilir ve etik ilkelere dayalı olmasını hedeflemektedir. Bu tür dezavantajların giderilmesi ve uzaktan eğitimin daha kapsayıcı ve etkili bir yapıya kavuşturulması, eğitim sisteminin geleceği için kritik öneme sahiptir. Teknolojik altyapının güçlendirilmesi, dijital araçların pedagojik entegrasyonunun sağlanması ve etik eğitim politikalarının uygulanması, uzaktan eğitimin başarısını artıracak adımlar arasında yer almalıdır (Ay, Karadağ ve Acat, 2015).

Oku (2022) ve Çakır (2022), öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik olumsuz tutumlarını ve verimlilik sorunlarını dile getirmiştir. Sosyal etkileşim eksikliği ve iletişim sorunları, uzaktan eğitimin pedagojik açıdan en büyük eksikliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Yüz yüze etkileşimlerin yerini tam olarak dolduramayan dijital iletişim araçları, öğrencilerin sosyal bağlarını zayıflatmakta ve eğitim sürecinde yalnızlık hissini artırmaktadır. İletişim eksiklikleri ve sınıf içi etkileşimin sınırlı kalması da öğretmen adayları için önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin, öğretmenler ve arkadaşlarıyla yüz yüze etkileşimde bulunamaması, eğitimde sosyal öğrenme süreçlerinin zayıflamasına neden olabilir. Bu, özellikle eğitimde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımlarının ve etkileşimli derslerin etkisini azaltabilir. Eğitim 4.0, sosyal ve duygusal öğrenmeyi, işbirliğini ve aktif katılımı teşvik eden pedagojik yaklaşımlara dayanır; bu nedenle, uzaktan eğitimde iletişim ve etkileşim sorunlarının çözülmesi,

bu hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Motivasyon eksikliği ve fiziksel rahatsızlıklar gibi olumsuz etkiler, evde çalışma ortamının getirdiği zorluklarla ilişkilendirilebilir (Azorín, 2020).

Teknolojinin hızla gelişim süreci, geleneksel yüz yüze eğitimin yerine dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilen uzaktan eğitimi hızla hayatımıza sokmuştur. Bu dönüşüm, eğitimde dijitalleşme sürecini hızlandırmış ve eğitim teknolojilerinin ne kadar önemli bir hale geldiğini bir kez daha ortaya koymuştur. Eğitimde yaşanan bu dönüşüm, sadece derslerin çevrimiçi ortama taşınmasını değil, aynı zamanda dijital becerilerin geliştirilmesini ve yeni öğretim yöntemlerinin benimsenmesini de gerektirmiştir. Bu durum, eğitim kurumlarının uzaktan eğitim teknolojilerini daha etkin kullanabilmeleri, bu süreçte ortaya çıkan zorluklarla başa çıkabilmeleri ve gelecekte daha nitelikli bir eğitim öğretim için önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

Öğretmen Adayları İçin Öneriler:

1. Öğretmen adayları, teknolojik araçları etkin kullanmak için çeşitli online eğitimler almalı ve dijital becerilerini geliştirmelidir.
2. Evde çalışma ortamlarını optimize etmek ve verimliliği artırmak için zaman yönetimi stratejileri geliştirmeli ve uygun çalışma alanları oluşturmalıdır.
3. Sosyal izolasyonu azaltmak için çevrim içi sosyal etkinlikler ve grup çalışmaları düzenlemeli ve arkadaşlarıyla iletişimde kalmalıdır.
4. Uzaktan eğitimde motivasyonu artırmak için kişisel hedefler belirlemeli ve motivasyon teknikleri uygulamalıdır.
5. Karşılaşılan zorluklarla ilgili geri bildirimde bulunmalı ve destek aramalıdır. Eğitim süreçlerini iyileştirmek için öğretim üyelerinin önerilerini dikkate almalıdır.

Üniversite Yönetimi İçin Öneriler:

1. Uzaktan eğitim sürecinde teknik sorunları azaltmak için güçlü bir IT altyapısı ve etkili teknik destek hizmetleri sağlanmalıdır.
2. Hem öğrenciler hem de öğretim üyeleri için uzaktan eğitim araçları ve yöntemleri hakkında eğitimler düzenlenmeli ve bilgilendirme yapılmalıdır.
3. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin teknolojiye erişimlerini sağlamak için gerekli desteği sağlamalı ve erişilebilirlik sorunlarını çözmelidir. Bu bağlamda tablet donanımı ya da bilgisayar edinmelerinde destek verilmelidir.
4. Teknolojik altyapının güçlendirilmesi, dijital araçların pedagojik entegrasyonunun sağlanması ve etik eğitim politikalarının uygulanması, uzaktan eğitimin başarısını artıracak adımlar olarak görülmelidir.
5. Öğrencilerin sosyal izolasyon ve motivasyon problemleri ile başa çıkabilmesi için psikolojik destek ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.
6. Uzaktan eğitimin kalitesini artırmak amacıyla öğretim üyelerinin sürekli mesleki gelişimini desteklemeli ve eğitimin etkinliği değerlendiren mekanizmalar oluşturulmalıdır.
7. Uzaktan eğitim uygulamalarını düzenli olarak izlemeli ve değerlendirmeli, elde edilen veriler doğrultusunda iyileştirme çalışmalarına yön verilmelidir.

Etik Beyan

“Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deneyimleri: Eğitim 4.0 Bağlamında Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 24.11.2023 tarih ve 51 sayılı toplantısında alınmıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacı diğer kişi veya kurumlarla yaşanabilecek herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça

- Adeniyi, I. S., Al Hamad, N. M., Adewusi, O. E., Unachukwu, C. C., Osawaru, B., Chilson, O. U., ... ve David, I. O. (2024). Reviewing online learning effectiveness during the COVID-19 pandemic: A global perspective. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(1), 1676-1685.
- Akça, A. (2022). *Uzaktan eğitim sürecinde beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Akkoyunlu, B. (2018). *Why we should start implementing mobile learning in education?* Kızılcahamam-Ankara: The 2nd International Conference on Distance Learning and Innovative Educational Technologies, 12-13 December.
- Ay, Y., Karadağ, E., ve Acat, M. B. (2015). The Technological Pedagogical Content Knowledge-practical (TPACK-Practical) model: Examination of its validity in the Turkish culture via structural equation modeling. *Computers & Education*, 88, 97-108.
- Ay, Y., Karadağ, E., ve Acat, M. B. (2016). ICT integration of Turkish teachers: An analysis within TPACK-Practical model. *International Journal of Progressive Education*, 12(2), 149-165.
- Azorín, C. (2020). Beyond COVID-19 supernova. Is another education coming?. *Journal of Professional Capital and community*, 5(3/4), 381-390.
- Barber, W., ve King, S. (2020). Microsoft Teams in Education: Accessibility and Engagement in the Digital Classroom. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-25. doi:10.1177/0047239520946420
- Bulut, İ. (2020). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminin uzaktan eğitim yolu ile yapılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi.
- Center for Digital Technology and Management [CDTM] (2015). *The future of education. Trend Report*.
- Chandasiri, O. (2020). The COVID-19: impact on education. *Journal of Asian and African Social Science and Humanities*, 6(2), 37-42.
- Çakır, H. K. (2022). *Sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Dönmez, G. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine, bilime, fen bilimleri öğretmenine ve bilim insanına yönelik metaforik algıları ve imajları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gopal, R., Singh, V., ve Aggarwal, A. (2021). Impact of online classes on the satisfaction and performance of students during the pandemic period of COVID 19. *Education and Information Technologies*, 26, 6923-6947.
- Grek, S., ve Landri, P. (2021). Education in Europe and the COVID-19 Pandemic. *European Educational Research Journal*, 20(4), 393-402.
- Halili, S. H. (2019). Technological advancements in education 4.0. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 7(1), 63-69.
- Halili, S. H., ve Sulaiman, S. (2021). Students' perception to integrate education 4.0 in Science program. *Multidisciplinary Journal for Education, Social and Technological Sciences*, 8(1), 45-57.
- Hoofman, J., ve Secord, E. (2021). The effect of COVID-19 on education. *Pediatric Clinics*, 68(5), 1071-1079.
- Hussin, A. A. (2018). Education 4.0 made simple: Ideas for teaching. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 6(3), 92-98.
- Ivanchuk, M. A., ve Kulchynsky, V. V. (2019). Feedback in the educational process: Experience of using BYOD-Technology. *Physical and Mathematical Education*, 1(19), 62-67.
- Kamacı, E., ve Durukan, E. (2012). Araştırma görevlilerinin eğitimde tablet bilgisayar kullanımına ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma: Trabzon örneği [A qualitative study on research assistants' views about using Tablet PC in education: Trabzon sample]. *International Journal of Turkish Literature Culture Education*, 1(3), 203-215.
- Maden, S. (2013). Temel dil becerileri eğitiminde kullanılabilir aktif öğrenme öğretimsel iş/taktikleri [Instructional work and tactics in active learning used on basic language arts education]. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 20-35. DOI: 10.16916/aded.1600.
- Mahesh, G., Jayahari, K. R., ve Bijlani, K. (2016). *A smartphone integrated smart classroom*. In 10th International Conference on Next Generation Mobile Applications, Security and Technologies. DOI 10.1109/NGMAST.2016.31
- McIntyre, T., Wegener, M., ve McGrath, D. (2018). Dynamic e-learning modules for student lecture preparation. *Teaching and Learning Inquiry*, 6(1), 126-145
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Miranda, J., Navarrete, C., Noguez, J., Molina-Espinosa, J. M., Ramirez-Montoya, M. S., Navarro-Tuch, S. A., ... ve Molina, A. (2021). The core components of education 4.0 in higher education: Three case studies in engineering education. *Computers & Electrical Engineering*, 93, 107278.
- Mukul, E., ve Büyüközkan, G. (2023). Digital transformation in education: A systematic review of education 4.0. *Technological forecasting and social change*, 194, 122664.

- Oblinger, D. G. (2003). Boomers and gen-xers, millennials: Understanding the new students. *EDUCAUSE Review*, 38(4), 37- 47.
- Okcu, H. (2022). *Fransızca yabancı dil bölümü birinci sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri: Anadolu Üniversitesi örneği* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Özmen, H. ve Karamustafaoğlu, O. (Ed.) (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Safar, A.H. (2018). BYOD in higher education: A case study of Kuwait university. *Journal of Educators Online*, 15(2), 1-13.
- Saini, M., ve Abraham, J. (2021). Use of Microsoft Teams in Higher Education: Experiences and Lessons Learned. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 16(12), 155-170. doi:10.3991/ijet.v16i12.23285
- Sarı, E., ve Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.
- Schwarz, A., Sellnow, D. D., Sellnow, T. D., ve Taylor, L. E. (2024). Instructional Risk and Crisis Communication at Higher Education Institutions during COVID-19: Insights from Practitioners in the Global South and North. *Journal of International Crisis and Risk Communication Research*, 7(1), 1-47.
- Semerci, A., ve Keser, H. (2013). E-öğrenme bariyerleri [e-learning barriers]. In V. T. Yüzer, G. T. Yamamoto, ve U. Demiray (Eds.), *Türkiye’de e-öğrenme: Gelişmeler ve uygulamalar-IV*. Ankara, Publisher: Anadolu University.
- Seyhan, A. (2021). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 65-93.
- Seviğen, M. ve Yılar, M. B. (2022). Türkiye’de eğitim alanında yazılan dijital vatandaşlık konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6(1), 47-70. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1108752>
- Sosyal, Ö. M. (2022). *Yabancı dil öğrencilerin COVID-19 pandemi zorunlu çevrimiçi uzaktan eğitim döneminde motivasyonu* (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi.
- Topkaya, Y., Tangülü, Z., Yılar, B., ve Şimşek, U. (2015). Social studies pre-service teachers’ computer self efficacy beliefs and attitudes on computer-assisted instruction. *Journal of International Social Research*, 8(36), 742-748.
- Tuncer, Z. (2022). *Uzaktan eğitimle uygulamalı ders alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüş ve tutumlarının belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Uyar, E. (2020). Covid 19 pandemisi sürecinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2), 15-32.
- Yılar, M. B. (2023). Medya alanındaki meslekler. T. Çelikkaya (Ed.), *Medya okuryazarlığı eğitimi* içinde 133-169). Ankara: Pegem Akademi

EXTENDED ABSTRACT

Teknolojik gelişmeler insan hayatının birçok boyutunu önemli ölçüde etkilemektedir. Son yıllarda teknolojik alanda meydana gelen yenilikler ve uygulamalar dünya genelinde birçok sektörü derinlemesine etkilemiştir. İnsan hayatının en önemli dönemlerinden biri olan eğitim alanı da bu gelişmelere ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Günümüz eğitim dünyasında yeni metodların ve uygulamaların ortaya çıkmasıyla beraber teknolojinin ve teknoloji kapsamında ortaya çıkan ürünlerin kullanılması kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Teknolojinin eğitimin içinde yer almasıyla beraber yeni eğitim araç ve gereçleri tasarlanmış ve bunların yanında yeni öğrenme ortamları oluşmuştur. Bu yeni ve teknolojiyle beraber dijital hale gelen öğrenme ortamları uzaktan eğitimi sistemlerini de geliştirmiştir. Teknoloji kapsamında üretilen uygulamalar ve araçlar uzaktan eğitim sürecinin daha etkili ve çok boyutlu hale getirmiştir. İnsan hayatında meydana gelen çeşitli olaylar zaman zaman uzaktan eğitim uygulamalarını zorunlu bir ihtiyaç haline getirmektedir. Bu zorunluluklarda eğitim sürecini daha kaliteli ve amacına uygun bir şekilde ilerletebilmek için de teknolojik gelişmeler önemli rol oynamaktadır. Uzaktan eğitim uygulamaları da teknolojik gelişmeler ışığında geleneksel eğitimin yeniden gözden geçirilmesine zemin hazırlamıştır. Uzaktan eğitim yaşanan çağda her kademede kullanıldığı gibi öğretmen yetiştirme kapsamında da sürekli olarak başvuru alan eğitim ortamları arasında yer almaktadır. Uzaktan eğitim ortamları tüm eğitim kademelerinde yer alan öğrencilerin öğrenme durumlarını etkilediği gibi eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerini etkilemektedir. Gelecekteki öğretmenlik mesleği aşamasında zaman zaman uzaktan eğitimle de öğretim yapmak durumunda kalabilecek öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ortamlarını görmesi ve deneyimlemesi eğitim-öğretim süreçlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Teknolojik alanlar da yaşanan gelişmeler de uzaktan eğitim süreçlerinin ve ortamlarının verimliliğini ve etkililiğini artırma konusunda yardımcı olmaktadır. Bu durum da Eğitim 4.0 kavramını daha da önemli hale getirmiştir. Eğitim 4.0, Endüstri 4.0 devriminin bir parçası olarak ortaya çıkan ve eğitimde dijitalleşmeyi, esnekliği ve bireyselleştirilmiş öğrenme yaklaşımlarını ön plana çıkaran bir kavramdır. Eğitim 4.0’ın gelecekteki uygulanabilirliği açısından hem de uzaktan eğitimin kalıcı bir model olarak benimsenip benimsenemeyeceği konusunda değerli bilgiler sunabilir. Bu çalışmada uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Adayların süreçteki teknolojik becerileri, pedagojik yaklaşımları üzerindeki etkileri ve yüzyüze

eğitime göre avantaj ve dezavantajları ortaya konmuştur. Bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar da ele alınarak, uzaktan eğitimin retmen adayları üzerindeki genel etkisi değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın temel amacı, uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen Sosyal Bilgiler retmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup olgu bilim deseni doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırma 2022-2023 akademik yılı bahar döneminde Doğu Anadolu bölgesinde bulunan bir devlet niversitesinin Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen *Görüşme Formu* aracılığıyla toplam 45 Sosyal Bilgiler retmen adayından toplanmıştır. Verilerinin analizinde nitel analiz yöntemleri arasında yer alan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; retmen adayları, uzaktan eğitim sürecinde en çok canlı derse katılma, dosya yükleyebilme ve video izleme gibi olanakları kullanmış; dev takibi ve grup çalışmaları gibi diğer özelliklerden de faydalanmışlardır. renciler, dersleri genellikle kayıt izleme ile gerçekleştirmiş veya canlı olarak takip etmiştir. Uzaktan eğitimin olumlu yönleri arasında ders tekrar imkânı, zaman ve mekân esnekliği, maddi tasarruf ve teknolojik becerilerin gelişimi ne çıkarken, olumsuz yönler ise internet ve bağlantı problemleri, odaklanma zorlukları, sosyal izolasyon ve sınav güvenliği endişeleri olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, retmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanım becerileri ve dijital yeterliliklerinde kayda değer bir artış olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunun, uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar, telefon ve tablet gibi teknolojik araçları daha etkin bir şekilde kullanmayı başardığını ve dijital okuryazarlık becerilerini geliştirdiğini belirtmeleri, uzaktan eğitimin retmen adayları üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Araştırmada uzaktan eğitimin hem avantajlarını hem de dezavantajlarını detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. rencilerin dersi tekrar dinleme imkânına sahip olmaları, zamandan tasarruf etmeleri ve mekân sınırlamasının ortadan kalkması gibi unsurlar, uzaktan eğitimin sunduğu en önemli fırsatlar arasında yer almaktadır. Bu bulgular, özellikle esnek renme ortamlarının ve zaman yönetiminin eğitimde ne denli önemli hale geldiğini göstermektedir. rencilerin ders kayıtlarına tekrar erişim sağlayabilmeleri, çalışan ve yoğun programları olan renciler için büyük bir avantaj teşkil etmektedir. Öte yandan, uzaktan eğitimin olumsuz yönleri de dikkat çekicidir. İnternet ve bağlantı problemleri, uzaktan eğitimin en büyük engellerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, dijital uçurumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir; teknolojik altyapı eksiklikleri ve teknolojik donanımın yeterli olmaması rencilerin eğitim süreçlerine eşit şekilde katılmalarını engellemektedir. Teknik zorluklar arasında internet bağlantı problemleri, ses ve görüntü donmaları, ödevlerin sisteme yüklenememesi ve sistemden atılma gibi sorunlar ne çıkmaktadır. Bu sorunların da yapılacak yeni geliştirmelerle önlenebilmesi gerekliliği çalışma içerisinde sunulan sonuçlar ve önerilerle değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar alan yazınında yapılan diğer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırılarak değerlendirilmiş olup bu bağlamda paydaşlara teknolojik alt yapının güçlendirilmesi, geri bildirim ve destek hizmetlerinin sağlanması ile sanal sınıf ortamlarının daha etkili kullanılabilirliği çerçevesinde öneriler sunulmuştur.